

**Путівник законодавчого
забезпечення правопорядку в Україні
(у контексті рекомендацій Європейської Комісії)**

Путівник законодавчого забезпечення правопорядку в Україні (у контексті рекомендацій Європейської Комісії)*

Анотація. Путівник по законодавству є дорожньою картою, орієнтиром у системі законодавчих актів, що має на меті послідовний фаховий аналіз законодавства.

У Путівнику законодавчого забезпечення правопорядку в Україні (у контексті рекомендацій Європейської Комісії) представлено огляд законодавчої діяльності з реалізації рекомендацій, наведених у Звітах Європейської Комісії щодо України у 2023 та 2024 роках у межах Пакета розширення Європейського Союзу, що стосуються таких сфер (блоків): конституційне правосуддя та функціонування судової системи; діяльність органів правопорядку; боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів; безпека і оборона. Проаналізовані законодавчі акти та законотворчі ідеї у цій сфері.

Путівник складається з трьох частин, в яких: розглянуто стан законодавчого забезпечення виконання рекомендацій Європейської Комісії щодо України (2023, 2024 рр.), представлених у звітах про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу; охарактеризовано прийняті парламентом закони на виконання цих рекомендацій; окреслено законодавчі пріоритети й перспективи реалізації переговорної рамки з верховенства права та політики безпеки.

Ключові слова: путівник, переговорний процес, переговорна рамка, дорожня карта, Європейський Союз, Європейська Комісія, звіт Європейської Комісії, верховенство права, судова система, правопорядок, боротьба з корупцією, безпека та оборона.

Зміст

Перелік умовних скорочень	4
Передмова	6
Розділ 1. Законодавче забезпечення виконання рекомендацій Європейської Комісії щодо України (2023, 2024 рр.), представлених у звітах про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС	15
1.1. Конституційне правосуддя та функціонування судової системи	17
1.2. Забезпечення діяльності органів правопорядку	21
1.3. Боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів	23
1.4. Політика безпеки та оборони	26
Розділ 2. Характеристика законів, прийнятих на виконання рекомендацій Європейської Комісії щодо України (2023, 2024 рр.), представлених у звітах про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС	29
2.1. Конституційне правосуддя та функціонування судової системи	31
2.2. Забезпечення діяльності органів правопорядку	50
2.3. Боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів	56
2.4. Політика безпеки та оборони	63
Розділ 3. Законодавчий мейнстрімінг у контексті реалізації переговорної рамки з верховенства права та безпекової політики	69
3.1. Конституційне правосуддя та функціонування судової системи	80
3.2. Забезпечення діяльності органів правопорядку	82
3.3. Боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів	83
3.4. Політика безпеки та оборони	84
Висновки	85
Додаток 1	86

Перелік умовних скорочень

БЕБ	—	Бюро економічної безпеки України
БПС	—	безпілотні повітряні судна
ВАКС	—	Вищий антикорупційний суд
ВККС	—	Вища кваліфікаційна комісія суддів України
ВС	—	Верховний Суд
ВРП	—	Вища рада правосуддя
ГПК України	—	Господарський процесуальний кодекс України
ГРД	—	Громадська рада доброчесності
ГРМЕ	—	Громадська рада міжнародних експертів
ДСА	—	Державна судова адміністрація України
ЕК, Єврокомісія	—	Європейська Комісія
ЕКПЛ	—	Європейська Конвенція з прав людини
ЄРАУ	—	Єдиний реєстр адвокатів України
ЄРДР	—	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄС, Євросоюз	—	Європейський Союз
ЄСІКС	—	Єдина судова інформаційно-комунікаційна система
ЄСІТС	—	Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система
ЄСПЛ	—	Європейський суд з прав людини
ІКС	—	інформаційно-комунікаційні системи
КАС України	—	Кодекс адміністративного судочинства України
КК України	—	Кримінальний кодекс України
КПК України	—	Кримінальний процесуальний кодекс України
КСУ	—	Конституційний Суд України
КУпАП	—	Кодекс України про адміністративні правопорушення
МВФ	—	Міжнародний валютний фонд
МКС	—	Міжнародний кримінальний суд

НАБУ	– Національне антикорупційне бюро України
НАЗК	– Національне агентство з питань запобігання корупції
НМДГ	– Неоподатковуваний мінімум доходів громадян
НШСУ	– Національна школа суддів України
ОЕСР, OECD	– Організація економічного співробітництва та розвитку, Organisation for Economic Co-operation and Development
РСУ	– Рада суддів України
САП	– Спеціалізована антикорупційна прокуратура
СПФМ	– суб'єкти первинного фінансового моніторингу
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України
CFSP	– Common foreign and security policy (Спільна зовнішня політика та політика безпеки)
GRECO	– The Group of States against Corruption (Група держав проти корупції)
FATF	– Financial Action Task Force on Money Laundering (Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей)
PEP	– Politically Exposed Persons (політично значущі особи)
SOCTA	– Serious and Organised Crime Threat Assessment (стратегічно-аналітичний документ, присвячений боротьбі зі злочинністю, розроблений Європолем)

Передмова

Попри агресивну війну росії, Україна залишається відданою європейським цінностям і послідовною у своїх євроінтеграційних прагненнях, рішуче налаштованою на виконання відповідних рекомендацій європейських інституцій, показує готовність до посилення інституційної спроможності для забезпечення подальшого прогресу євроінтеграційних реформ. Останні роки є насиченими на події в переговорному процесі про набуття Україною членства в Європейському Союзі (далі – ЄС):

28 лютого 2022 року – подання Україною заявки на членство в ЄС;

17 червня 2022 року – рекомендація Європейської Комісії (далі – ЄК) надати Україні статус кандидата на вступ до ЄС;

23 червня 2022 року – надання Європейською Радою Україні статусу кандидата на вступ до ЄС;

14 грудня 2023 року – відкриття переговорів про вступ України до ЄС після виконання вимог;

14 червня 2024 року – ухвалення переговорної рамки про вступ України до ЄС;

25 червня 2024 року – початок переговорів;

поточний стан – адаптація законодавства України до законодавства ЄС у межах переговорних розділів; скринінг українського законодавства; формування дорожніх карт за переговорною рамкою для України.

Президент України Володимир Зеленський назвав переговорну рамку історичним моментом¹. Шлях до ЄС – це не просто політичне рішення, це визнання українських і європейських спільних цінностей: демократії, верховенства права та свободи². І цей шлях для України незворотній³. Як наголосив Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук, «переговорна рамка стане дороговказом для влади і суспільства України. Її виконання буде фінішною прямою на шляху євроінтеграції держави»⁴.

Переговорна рамка з Україною визначає формат і порядок ведення переговорів про вступ до ЄС. У цілому, це технічне завдання, яке встановлює керівні положення та принципи для переговорів про вступ з кожною державою-кандидатом. Вона складається з трьох частин: 1) принципи, що регулюють переговори про вступ, вони визначають основні керівні положення

¹ Історичний момент. Україна завтра стане на крок ближче до членства в ЄС, але з «домашньою роботою». 24.06.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/istorichniy-moment-ukrayina-zavtra-stane-1719240123.html>

² Володимир Зеленський зустрівся з Послом Євросоюзу та підписав указ про підготовку до переговорного процесу зі вступу України до ЄС. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zustrivsia-z-poslom-yevrosoyuzu-ta-pidpi-86845>; Руслан Стефанчук: Верховна Рада України продовжить ухвалювати закони, які інтегрують Україну в євроспільноту. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/259309.html>

³ Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук: «Шлях України в ЄС – незворотний». *Голос України*. 2025. 7 лют. URL: <http://www.golos.com.ua/article/382185>

⁴ Виконання переговорної рамки з Євросоюзом стане фінішною прямою на шляху європейської інтеграції України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3814893-vikonanna-peregovornoj-ramki-stane-finisnou-pramou-na-slahu-do-es-stefancuk.html>

та підходи до ведення переговорів; 2) зміст переговорів, що охоплює питання, які будуть обговорюватися під час переговорів; 3) процедура переговорів, яка визначає етапи та механізми проведення переговорів.

Переговорні розділи щодо розширення ЄС формують основу переговорів про вступ для кожної держави-кандидата. Основна мета переговорної рамки – зробити процес вступу до ЄС «більш передбачуваним, надійним і динамічним». Згідно з методологією розширення ЄС є 35 розділів переговорів про вступ, які відповідають різним сферам *acquis* ЄС. Держави-кандидати адаптують свою адміністративну й інституційну інфраструктуру та приводять національне законодавство у відповідність до законодавства ЄС у цих сферах. Різні розділи переглядаються під час скринінгу *acquis* ЄС та регулярно оцінюються до моменту закриття кожного розділу.

Відповідно до нової методології розширення (англ.: *enhanced enlargement methodology*), що була представлена у 2020 році у зв'язку із затвердженням переговорних рамок для Албанії та Північної Македонії), 33 розділи об'єднані у 6 кластерів, де кластер «Фундаментальні сфери» відкривається першим і закривається останнім, а розділ 34 «Інституції» і розділ 35 «Інші питання» розглядаються окремо.

Моніторинг виконання зобов'язань державою-кандидатом на членство в ЄС здійснюється ЄК під час переговорів про вступ і протягом проміжного періоду до самого приєднання, що гарантує дотримання державою-кандидатом усіх вимог і стандартів ЄС.

Оскільки затвердження переговорної рамки та проведення Першої міжурядової конференції є ключовими етапами на шляху України до членства в ЄС, що відкривають нові можливості для політичного, економічного та соціального розвитку держави, а виконання рекомендацій ЄК відіграє важливу роль, визначення рівня досягнення прогресу України на шляху євроінтеграції є об'єктивно необхідним.

Звіти про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС 2023 року⁵ і 2024 року⁶ містять не лише загальну оцінку досягнень України, а й чіткі рекомендації, які потрібно виконати Україні, зокрема й законодавчого характеру.

У зв'язку з цим затверджено плани заходів з виконання рекомендацій ЄК: 1) План 2024 року⁷, який включає понад 350 різноманітних заходів щодо

⁵ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2023 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en?prefLang=uk

⁶ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2024 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf

⁷ План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року: Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2024 р. № 133-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133-2024-%D1%80#Text>

142 рекомендацій ЄК, зокрема й розробку близько 40 законопроектів (15 % стосуються забезпечення правопорядку (у широкому розумінні цього поняття); 2) План 2025 року⁸, що передбачає 195 пунктів (рекомендацій ЄК), для виконання яких у досліджуваних сферах визначено: 40 заходів, із них 9 законопроектів – для 20 рекомендацій розділу 23 «Судова влада та основоположні права» (без урахування наряду «Права людини і основоположні свободи»); 24 заходи, з них 6 законопроектів – для 14 рекомендацій розділу 24 «Юстиція, свобода та безпека»; 10 заходів, зокрема 1 законопроект – для трьох рекомендацій розділу 31 «Зовнішня політика та політика безпеки і оборони» (Рис. 1, 2, 3).

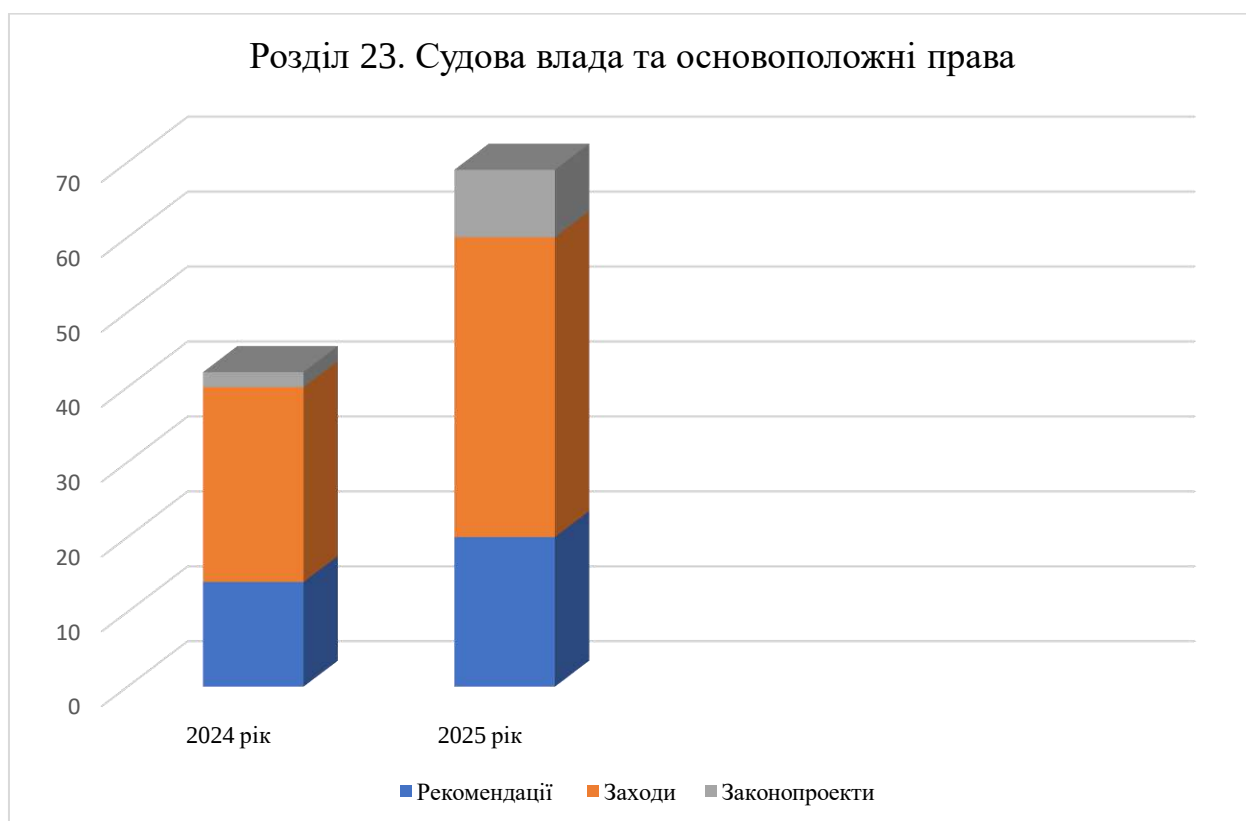

Рис. 1.

⁸ План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року : Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 300-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2025-%D1%80#Text>

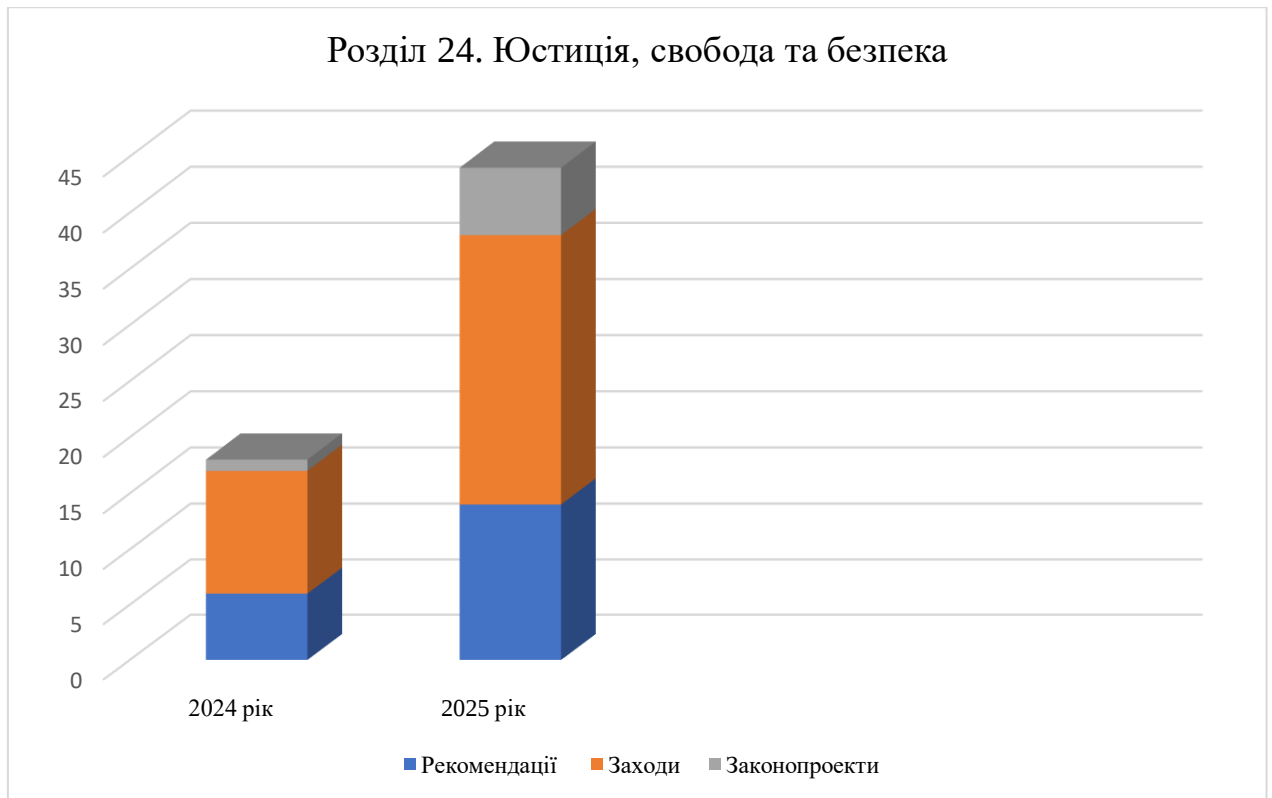

Рис. 2.

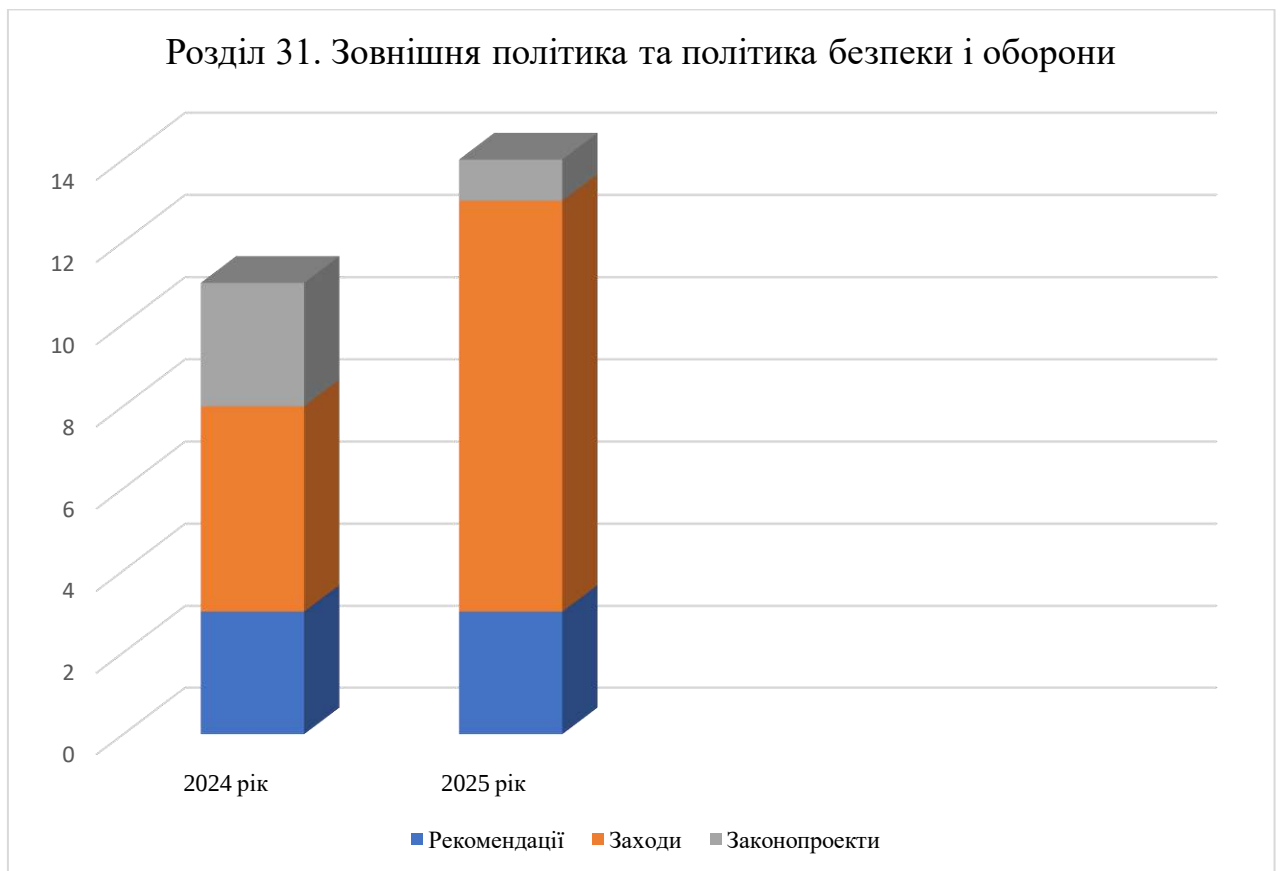

Рис. 3.

У 2024 році ухвалено 20 пріоритетних євроінтеграційних законопроектів⁹. І ЄК у цілому позитивно оцінює досягнення України у реалізації своїх рекомендацій.

Кабінет Міністрів України 14 травня 2025 року затвердив відповідні дорожні карти, зокрема й Дорожню карту у сфері верховенства права¹⁰, яка визначає процес подальших трансформацій за цією сферою та виконання зобов'язань України у контексті євроінтеграції. Цей документ охоплює питання удосконалення правової, стратегічної та інституційної бази для боротьби з організованою злочинністю; зміцнення міжвідомчої співпраці; посилення антикорупційних механізмів; співпраці з державами-членами ЄС та агенціями ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ; забезпечення надійної практики розслідувань, судових переслідувань і винесення вироків у всіх сферах тяжких злочинів та організованої злочинності, а також відмивання грошей, включно з паралельними фінансовими розслідуваннями та конфіскацією активів¹¹. Затвердження Дорожньої карти є умовою для відкриття Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС» (Fundamentals), що охоплює розділи 23 «Судова влада та основоположні права» і 24 «Юстиція, свобода та безпека», а прогрес у її виконанні визначатиме динаміку переговорного процесу України.

Документ передбачає 124 стратегічні результати, яких прагне досягти Україна, а також 529 основних заходів, спрямованих на їх реалізацію. Ключовими напрямками реформ у межах 23, 24 переговорних розділів (у контексті забезпечення правопорядку) визначені:

 подальше зміцнення незалежності суддів і прокурорів та їхніх органів (самоврядування); посилення підзвітності та доброчесності; заповнення судових вакансій і завершення перевірки чинних суддів і прокурорів; підвищення ефективності, доступності та якості правосуддя;

 дієве впровадження стратегічної антикорупційної політики; посилення міжвідомчої оперативної співпраці та координації, зміцнення оперативних та інституційних спроможностей спеціалізованих антикорупційних органів і Вищого антикорупційного суду; посилення ефективності системи запобігання та протидії корупції, боротьба з корупцією, особливо у сферах підвищеного ризику, таких як публічні закупівлі (особливо у сфері оборони), державні

⁹ EUUA. Шлях України до вступу в ЄС. Головні здобутки 2024 року. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/shlyah-ukrayiny-do-vstupu-v-yes-golovni-zdobutky-2024-roku/>

¹⁰ Дорожня карта з питань верховенства права. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf; Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС»: розпорядження Кабінету Міністрів України № 475-р від 14.05.2025. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR250475?from=legislation&hide=true>

¹¹ EUUA. У Києві представили стратегічні напрями трансформацій, визначені у дорожніх картах для вступу в ЄС. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/u-kyievi-predstavlyi-strategichni-napryamy-transformatsiy-vyznacheni-u-dorozhnihi-kartah-dlya-vstupu-v-yes/>

підприємства, митниця та оподаткування, правосуддя та правоохоронні органи, інфраструктура, будівництво та управління землями, природні ресурси та видобуток, а також галузі, що постраждали від війни, та зусиль з відбудови; подальший прогрес у забезпеченні надійної практики розслідувань, судових переслідувань і винесення вироків за корупцію, зокрема обвинувальних вироків високопосадовцям, а також вилучення та остаточна конфіскація активів;

вдосконалення правової, стратегічної та інституційної бази для боротьби з організованою злочинністю; зміцнення міжвідомчої співпраці та спроможності впровадження; посилення антикорупційних механізмів; співпраця з державами-членами ЄС й агенціями ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ; забезпечення надійної практики розслідувань, судових переслідувань і винесення вироків у всіх сферах тяжких злочинів та організованої злочинності, а також відмивання грошей, включаючи паралельні фінансові розслідування, арешт та остаточну конфіскацію активів.

Таким чином, 14 травня 2025 року зроблено ще один важливий крок до членства в ЄС. Схвалені документи є дороговказом подальших трансформацій у відповідних сферах і вкотре підтверджують незмінність та силу нашого євроінтеграційного курсу¹². У цьому документі підкреслено, що Україна залишається відданою принципам верховенства права та безкомпромісної боротьби з корупцією¹³.

Попри приналежність безпекової політики до Кластера 6 (розділ 31), який відкриватиметься не першочергово, питання безпеки, особливо в нинішніх реаліях, мають безпрецедентне значення і високий прогрес їх законодавчого забезпечення.

Проходження процесу переговорів про вступ до ЄС держави-кандидата значною мірою залежить від оперативності прийняття її компетентними органами державної влади необхідних для цього рішень. Як показує вивчення закордонного досвіду, парламент є важливою складовою інституційної системи, яка забезпечує євроінтеграційний трекер держави та впливає на ефективність проходження процесу переговорів (Дослідницькою службою

¹² Україна завершила внутрішньодержавні процедури для відкриття перемовин з ЄС за першим кластером. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-zavershyla-vnutrishnoderzhavni-protsedury-dlia-vidkryttia-peremovyn-z-ies-za-pershym-klasterom>

¹³ Дорожня карта з питань верховенства права. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf

проведені відповідні дослідження¹⁴). Відповідно український парламент вперше в історії розширення ЄС представлений у кожній переговорній групі¹⁵.

Верховна Рада України продовжує працювати в надзвичайних умовах, реалізуючи свою основну функцію і здійснюючи законодавче забезпечення рекомендацій європейських партнерів. «Верховна Рада виконувала і виконуватиме всі завдання від європейських партнерів, впроваджуватиме всі реформи, необхідні для трансформації українського суспільства. Для нас це пріоритет, тому що прапор Європейського Союзу у Верховній Раді – це не просто подарунок долі, а великий рівень зобов'язань, який ми взяли на себе», – підкреслює Руслан Стефанчук¹⁶. Голова Верховної Ради України наголошує, що «для прискорення ухвалення необхідних законів ініційовано механізм fast-track, що повинно спростити розгляд євроінтеграційних законопроектів»¹⁷.

Тому моніторинг і доведення до громадськості результатів законотворчої діяльності парламенту щодо реалізації євроінтеграційних завдань має особливе значення.

У Путівнику законодавчого забезпечення правопорядку в Україні (у контексті рекомендацій Європейської Комісії) (далі – Путівник) як дорожній карті, орієнтирі в розмаїтті законодавчих актів, що має на меті послідовний фаховий аналіз законодавства, представлено огляд парламентської діяльності з реалізації рекомендацій, наведених у Звітах Європейської Комісії щодо України у 2023 та 2024 роках у межах Пакета розширення Європейського Союзу (далі – Звіти ЄК), що стосуються таких сфер (блоків): безпека та оборона; конституційне правосуддя та функціонування судової системи; діяльність органів правопорядку; боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів. Ці напрями включені до розділів 23 «Судова влада та основоположні права» і 24 «Юстиція, свобода та безпека» Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС»; політика безпеки і оборони – до розділу 31 «Зовнішня політика та політика безпеки і оборони» (Кластер 6 «Зовнішні зносини»). Проте їх об'єднує поняття «правопорядок».

Правопорядок (правовий порядок) визначається як стан упорядкованості, урегульованості, організованості суспільних відносин, який утворюється, існує і функціонує внаслідок фактичної реалізації правових норм відповідно до принципу законності. Зміст правопорядку виражається в його

¹⁴ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо ролі та функцій парламентських органів у переговорному процесі стосовно вступу держави до Європейського Союзу. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSMaterialsDocs/public_vl/analytical_notes-publ/74099.html; Парламентське дослідження інституційно-правових моделей організації роботи та ролі національного парламенту, його органів або органів, створених із включенням до їх складу членів парламенту, зокрема здійснення парламентського контролю, під час переговорного процесу щодо вступу держави до Європейського Союзу. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSMaterialsDocs/public_vl/parliam_rs-publ/74440.html

¹⁵ Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук: «Шлях України в ЄС – незворотний». *Голос України*. 2025. 7 лют. URL: <http://www.golos.com.ua/article/382185>

¹⁶ Виконання переговорної рамки з Євросоюзом стане фінішною прямою на шляху європейської інтеграції України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3814893-vikonanna-peregovornoj-ramki-stane-finisnou-pramou-na-slahu-do-es-stefanchuk.html>

¹⁷ Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук: «Шлях України в ЄС – незворотний». *Голос України*. 2025. 7 лют. URL: <http://www.golos.com.ua/article/382185>

спрямованості на захист прав і свобод людини, забезпечення нормальних умов життєдіяльності суспільства, верховенства права в державному і суспільному житті. Одними зі структурних елементів правопорядку є його суб'єкти, серед яких провідне місце належить державним органам та установам, основне, переважне функціональне призначення яких полягає саме в охороні правопорядку, державному захисті прав і свобод людини¹⁸.

З огляду на це, моніторинг законодавчої діяльності парламенту з реалізації переговорної рамки за розділами 23, 24 проведено з акцентом на суб'єктний склад органів правопорядку та з урахуванням їх діяльності як невід'ємної частини сектору безпеки та оборони держави (розділ 31). Водночас оцінка виконання рекомендацій ЄК щодо основоположних прав як окремого напрямку розділу 23 Кластеру 1 переговорної рамки може становити самостійний предмет дослідження.

Путівник (що відображає законодавство як цілісну, логічно структуровану, функціонально-конструктивну систему правопорядку в державі) складається з трьох частин, в яких за означеними напрямками: 1) розглянуто стан законодавчого забезпечення виконання рекомендацій Європейської Комісії щодо України (2023, 2024 рр.), представлених у звітах про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу; 2) охарактеризовано прийняті парламентом закони на виконання цих рекомендацій; 3) окреслено законодавчі пріоритети й перспективи реалізації переговорної рамки з верховенства права та безпекової політики. У Путівнику використано інфографіку.

При підготовці Путівника опрацьовано: звіти Європейської Комісії щодо України¹⁹, законодавчу базу Верховної Ради України²⁰, законопроекти, зареєстровані у Верховній Раді України²¹, плани заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії²², плани законопроектної роботи

¹⁸ Загальна теорія держави і права / за ред. проф. М. В. Цвіка, доц. В. Д. Ткаченка, проф. О. В. Петришина. Х., 2002. С. 76. URL: <http://radnuk.info/pidrychnuku/teoriua-prava/38-tsvik/68-s-3--.html>

¹⁹ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2023 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en?prefLang=uk; COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2024 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf

²⁰ Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

²¹ Верховна Рада України. Законотворчість. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo>

²² План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року : Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2024 р. № 133-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133-2024-%D1%80#Text>; План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року : Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 300-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2025-%D1%80#Text>

Верховної Ради України²³, плани пріоритетних дій Уряду²⁴, План для Ukraine Facility на 2024–2027 роки²⁵, Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права»²⁶ тощо.

Комплексний моніторингово-аналітичний погляд на законодавчі зміни та пріоритетні напрями законодавчого забезпечення правопорядку в Україні сприяє формуванню системного уявлення щодо реалізації парламентських завдань із виконання рекомендацій європейських партнерів у сфері верховенства права та безпекової політики.

²³ План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2024 рік : Затверджений постановою Верховної Ради України 6 лютого 2024 р. № 3561-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3561-20#Text>; План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2025 рік : Затверджений Постановою Верховної Ради України 11 лютого 2025 р. № 4228-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4228-20#Text>

²⁴ План пріоритетних дій Уряду на 2024 рік : Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 р. № 137-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-2024-%D1%80#Text>; План пріоритетних дій Уряду на 2025 рік : Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2025 р. № 131-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2025-rik-180225-131r>

²⁵ План для Ukraine Facility на 2024-2027 роки. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>

²⁶ Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/09/ali_shadowreport_chapter23.pdf

Розділ 1

Законодавче забезпечення виконання рекомендацій Європейської Комісії щодо України (2023, 2024 рр.), представлених у звітах про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС

Європейськими партнерами стверджується узгодженість законодавчої бази України зі Спільною зовнішньою та безпековою політикою ЄС. Верховна Рада України забезпечує безперервний демократичний процес прийняття необхідних законодавчих рішень.

За розділами 23 «Судова влада та основоположні права», 24 «Юстиція, свобода та безпека», 31 «Зовнішня політика та політика безпеки і оборони» Україна, на думку ЄК, має стабільний прогрес, хоча об'єктивно залишаються деякі напрями, що потребують удосконалення, зокрема й законодавчого характеру.

Активізацію реформ відзначено щодо: організації судової системи; боротьби з організованою злочинністю; боротьби з корупцією; безпеки та оборони. У діяльності прокуратури та органів правопорядку відбулося зміщення пріоритетів у бік розслідування міжнародних злочинів.

У сфері **судової влади** (конституційне правосуддя та функціонування судової системи) предметом законодавчого врегулювання стали:

- добір суддів Конституційного Суду України відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії Ради Європи;
- добір суддів на основі оновлених механізмів;
- притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів;
- створення незалежної служби дисциплінарних інспекторів;
- процедури суддівської кар'єри;
- відповідальність за неправосудне судове рішення;
- порядок розгляду кримінальних проваджень Вищим антикорупційним судом (далі – ВАКС);
- цифровізація правосуддя;
- реорганізація адміністративних судів;
- потенціал органів прокуратури;
- інститут виконання судових рішень;
- реформування адвокатури.

Стосовно **забезпечення діяльності органів правопорядку** на законодавчому рівні забезпечено:

- криміналізацію контрабанди товарів;
- перезавантаження Бюро економічної безпеки України (далі – БЕБ);
- оптимізацію фінансових розслідувань, посилення повноважень слідчих БЕБ;
- вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю;

- уточнення порядку обчислення строків досудового розслідування;
- створення дієвої системи протидії загрозам учинення за допомогою безпілотних повітряних суден (далі – БПС) терористичних актів (диверсій);
- приведення у відповідність з міжнародними стандартами та вимогами права ЄС підстав та порядку примусового видворення чи реадмісії з України.

У сфері **боротьби з корупцією та відмиванням коштів** законодавчими досягненнями є:

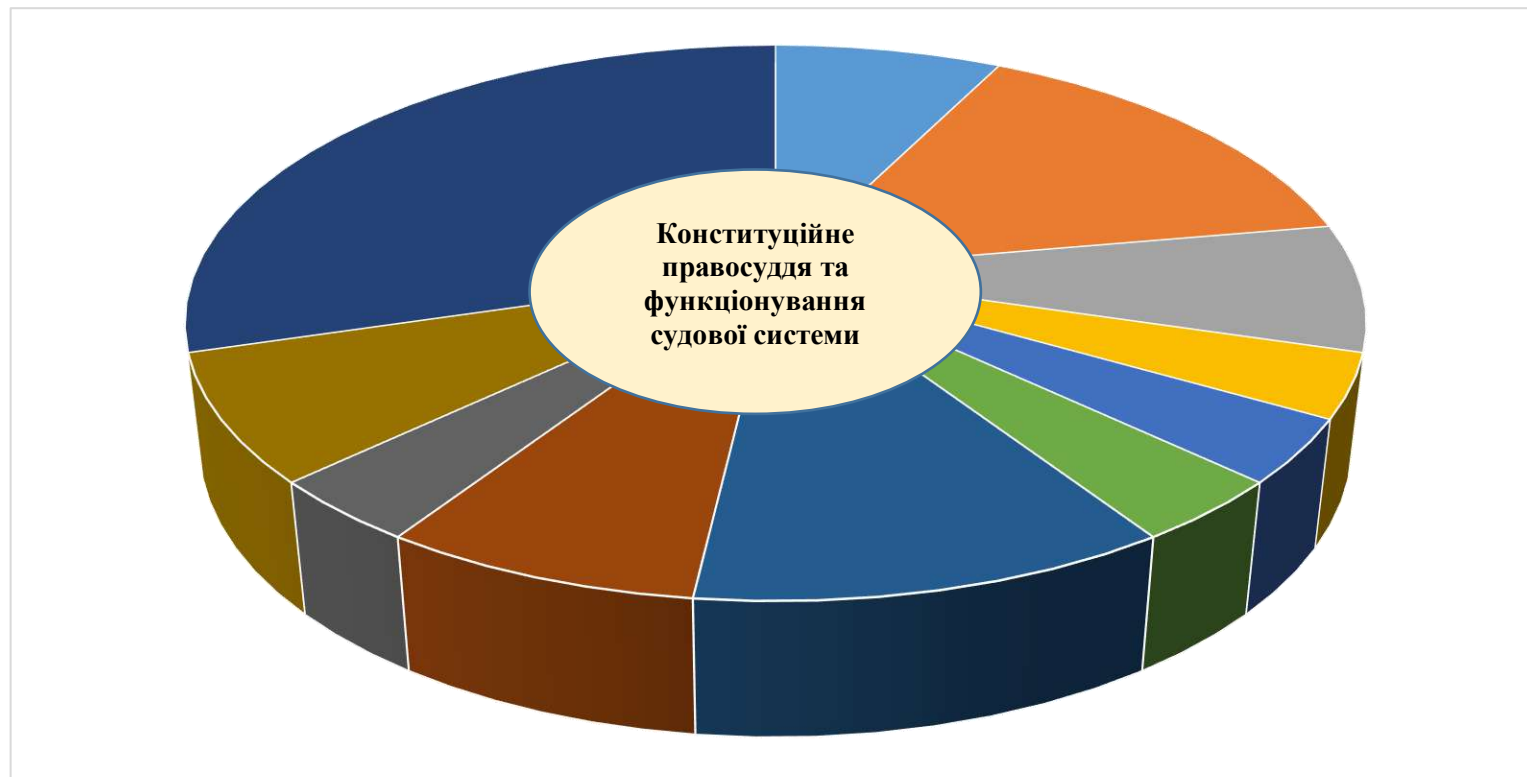
- створення та консолідація антикорупційної інституційної бази;
- правове регулювання лобіювання;
- відновлення е-декларування;
- посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (далі – САП);
- гарантування захисту викривачів корупції;
- вдосконалення механізмів притягнення юридичних осіб до відповідальності за підкуп посадових осіб іноземних держав;
- забезпечення здійснення державного контролю НАЗК за дотриманням законодавчих обмежень щодо фінансування політичних партій;
- приведення законодавства у сфері протидії відмиванню коштів у відповідність до стандартів FATF;
- оптимізація проваджень щодо корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних із корупцією;
- обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя.

Законодавче забезпечення **політики безпеки та оборони** націлено на:

- боротьбу з тероризмом;
- запровадження обмежувальних заходів (санкцій) та розслідування міжнародних злочинів;
- управління кордонами;
- кібербезпеку.

У межах кожної сфери, виокремленої в розділах 23, 24, 31 звітів Європейської Комісії, ухвалені Верховною Радою України закони об'єднані в Путівнику за відповідними напрямками, наведеними нижче (Рис. 4–7; Табл. 1–4).

1.1. Конституційне правосуддя та функціонування судової системи

- Вдосконалення конституційної процедури відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії 2021 року
- Удосконалення і запуск процедури відбору суддів на основі оновлених механізмів
- Забезпечення передбачуваності, сталості та відкритості дисциплінарної практики щодо суддів
- Боротьба з корупцією у судовій владі
- Посилення гарантій незалежності суддів
- Спрощення роботи Вищого антикорупційного суду
- Цифровізація судової системи і правосуддя
- Реорганізація системи адміністративних судів
- Посилення інституційних спроможностей органів прокуратури
- Реформування адвокатури
- Оптимізація виконання судових рішень

Рис. 4.

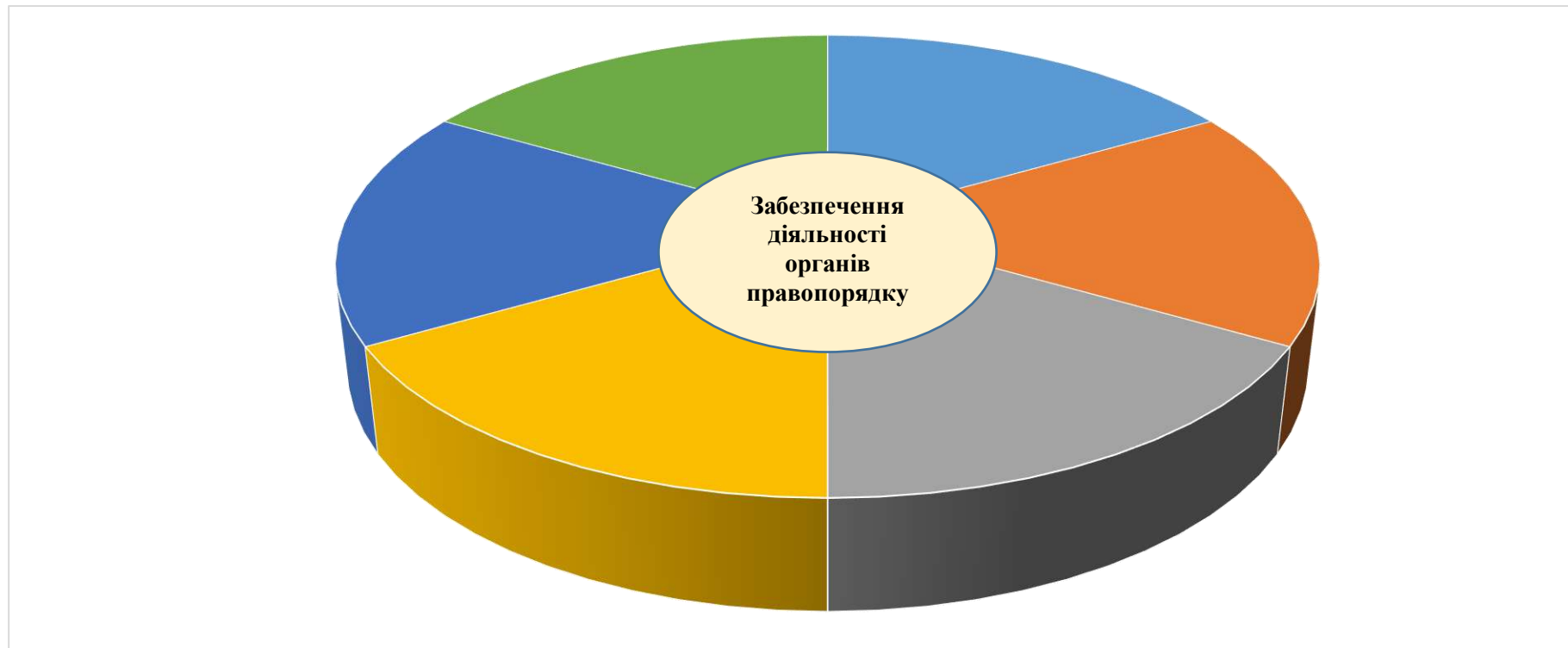
Таблиця 1

Конституційне правосуддя та функціонування судової системи		
№ з/п	Рекомендації ЄК	Законодавче забезпечення (прийняті закони)
1.	<i>Вдосконалення конституційної процедури відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії 2021 року</i>	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах» від 13.12.2022 № 2846-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України» від 27.07.2023 № 3277-IX
2.	<i>Удосконалення і запуск процедури відбору суддів на основі оновлених механізмів</i>	«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України» від 13.07.2021 № 1629-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя» від 14.07.2021 № 1635-IX
		«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри» від 09.12.2023 № 3511-IX
		«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо Громадської ради міжнародних експертів» від 08.10.2024 № 3996-IX
3.	<i>Забезпечення передбачуваності, сталості та відкритості дисциплінарної практики щодо суддів</i>	«Про внесення змін до деяких законів України щодо негайного відновлення розгляду справ стосовно дисциплінарної відповідальності суддів» від 09.08.2023 № 3304-IX
		«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя» від 06.09.2023 № 3378-IX
4.	<i>Боротьба з корупцією у судовій владі</i>	«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри» від 09.12.2023 № 3511-IX
5.	<i>Посилення гарантій незалежності суддів</i>	«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень» від 13.07.2023 № 3233-IX
6.	<i>Спрощення роботи Вищого антикорупційного суду</i>	«Про внесення змін до статті 31 Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження» від 24.04.2024 № 3655-IX

7.	Цифровізація судової системи і правосуддя	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» від 27.04.2021 № 1416-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» від 29.06.2023 № 3200-IX
		«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи» від 23.02.2024 № 3604-IX
8.	Реорганізація системи адміністративних судів	«Про ліквідацію Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду» від 13.12.2022 № 2825-IX
		«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законодавчих актів України щодо правових засад утворення та функціонування Спеціалізованого окружного адміністративного суду та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду» від 26.02.2025 № 4264-IX
9.	Посилення інституційних спроможностей органів прокуратури	«Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення добору та підготовки прокурорів» від 14.04.2022 № 2203-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» від 11.04.2024 № 3633-IX
10.	Реформування адвокатури	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги» від 10.04.2023 № 3022-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» від 10.10.2024 № 4017-IX
11.	Оптимізація виконання судових рішень	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування установ виконання покарань та установ попереднього ув'язнення в період воєнного стану» від 29.06.2023 № 3185-IX
		«Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань» від 23.08.2023 № 3342-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення платоспроможності окремих державних підприємств у сфері енергетики, що перебувають у критичному стані» від 07.02.2024 № 3577-IX

		«Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо запровадження інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання для безпосередньої їх участі в обороні країни, захисті її незалежності та територіальної цілісності» від 08.05.2024 № 3687-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності об'єктів критичної інфраструктури під час дії воєнного стану» від 22.05.2024 № 3723-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення виконання покарання у виді штрафу та громадських робіт» від 20.11.2024 № 4081-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заходів, спрямованих на поновлення прав засуджених осіб та осіб, взятих під варту, у зв'язку з неналежними умовами тримання» від 21.11.2024 № 4093-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень» від 21.11.2024 № 4094-IX

1.2. Забезпечення діяльності органів правопорядку

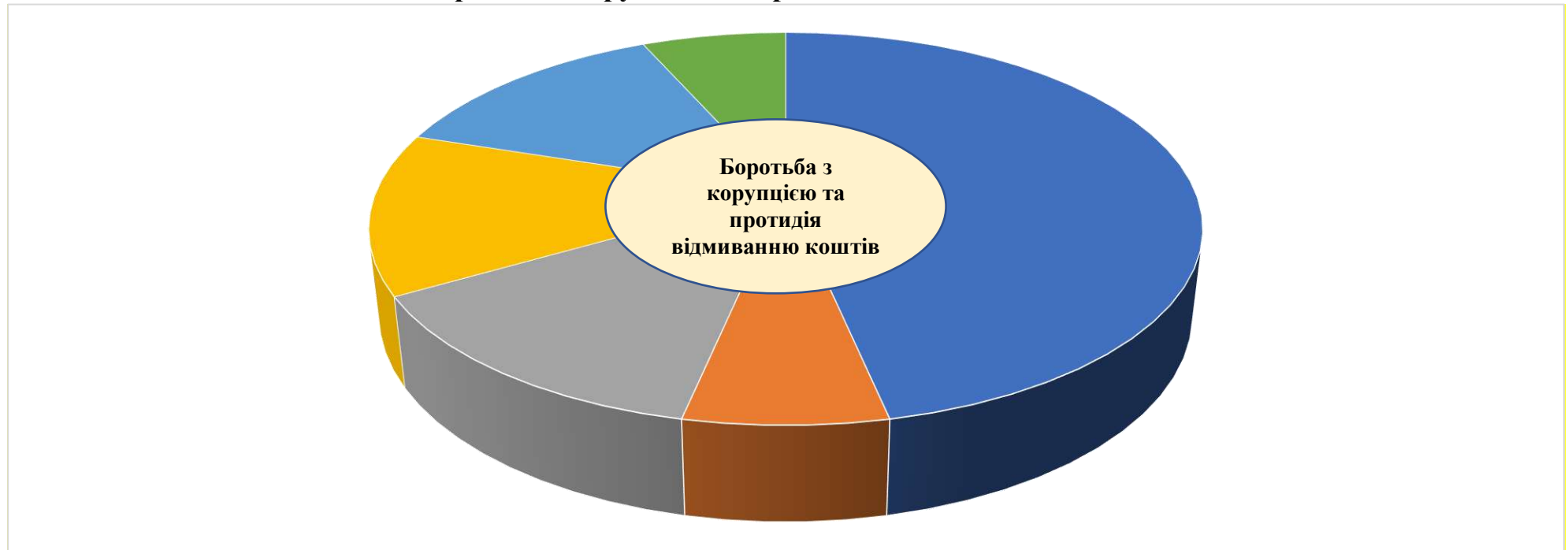
- Криміналізація контрабанди товарів як елемент протидії транскордонній злочинності
- Перезавантаження БЕБ, оптимізація фінансових розслідувань
- Удосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю
- Посилення ефективності процедур розслідування злочинів у частині зміни порядку обчислення строків досудового розслідування у кримінальних провадженнях
- Приведення у відповідність до вимог права ЄС (acquis ЄС) підстав та порядку примусового видворення чи реадмісії з України
- Розширення повноважень правоохоронних органів для створення дієвої системи протидії загрозам учинення за допомогою БПС терористичних актів (диверсій), що відповідає європейським правилам і процедурам експлуатації БПС

Рис. 5.

Таблиця 2

Забезпечення діяльності органів правопорядку		
№ з/п	Рекомендації ЄК	Законодавче забезпечення (прийняті закони)
1.	<i>Криміналізація контрабанди товарів як елемент протидії транскордонній злочинності</i>	«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів» від 09.12.2023 № 3513-IX
2.	<i>Перезавантаження БЕБ, оптимізація фінансових розслідувань</i>	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України» від 20.06.2024 № 3840-IX
3.	<i>Удосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю</i>	«Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю» від 20.08.2024 № 3899-IX
4.	<i>Посилення ефективності процедур розслідування злочинів у частині зміни порядку обчислення строків досудового розслідування у кримінальних провадженнях</i>	«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» від 08.12.2023 № 3509-IX
5.	<i>Приведення у відповідність до вимог права ЄС (acquis ЄС) підстав та порядку примусового видворення чи реадмісії з України</i>	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України» від 24.02.2023 № 2952-IX
6.	<i>Розширення повноважень правоохоронних органів для створення дієвої системи протидії загрозам учинення за допомогою БПС терористичних актів (диверсій), що відповідає європейським правилам і процедурам експлуатації БПС</i>	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню» від 13.07.2023 № 3232-IX

1.3. Боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів

- Посилення інституційної спроможності антикорупційних органів, уточнення повноважень щодо перевірки декларацій
- Удосконалення захисту викривачів корупції
- Забезпечення відповідності законодавства щодо боротьби з відмиванням грошей стандартам у сфері запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму, зокрема стандартам Групи з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)
- Мінімізація корупційних ризиків у процесах планування, розроблення та прийняття нормативно-правових актів; забезпечення прозорості діяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб у взаємодії з інституціями громадянського суспільства та бізнесу
- Імплементация положень Конвенції ОЕСР щодо боротьби з хабарництвом, впровадження додаткових запобіжників протидії корупції
- Обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя

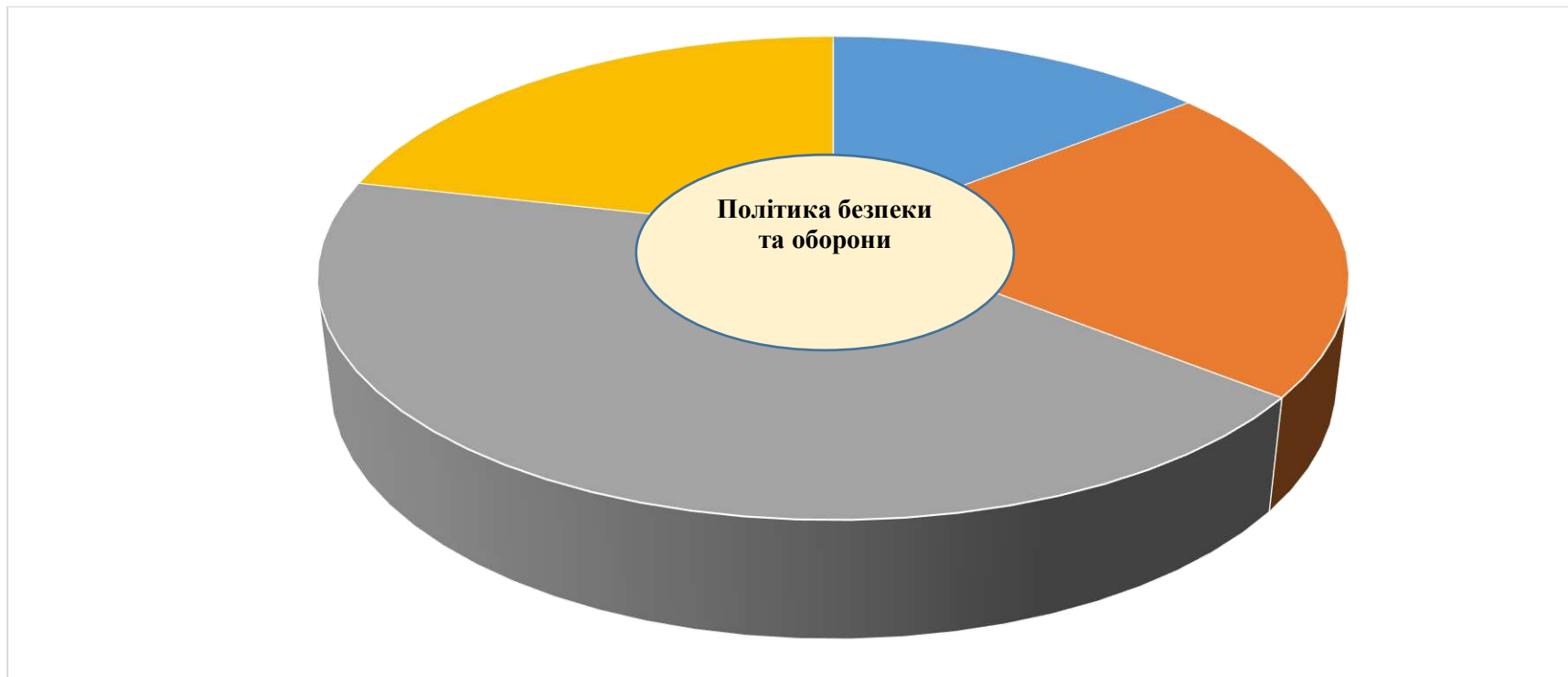
Рис. 6.

Таблиця 3

Боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів		
№ з/п	Рекомендації ЄК	Законодавче забезпечення (прийняті закони)
1.	Посилення інституційної спроможності антикорупційних органів, уточнення повноважень щодо перевірки декларацій	«Про внесення зміни до статті 5 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо посилення інституційної спроможності Національного антикорупційного бюро України» від 08.12.2023 № 3502-IX
		«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» від 08.12.2023 № 3509-IX
		«Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану» від 20.09.2023 № 3384-IX
		«Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо приведення окремих положень у відповідність до висновків Європейської Комісії щодо України» від 08.12.2023 № 3503-IX
		«Про внесення змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» щодо діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» від 18.07.2024 № 3887-IX
		«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування медико-соціальної експертизи та впровадження оцінювання повсякденного функціонування особи» від 19.12.2024 № 4170-IX
		«Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення регулювання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією» від 29.10.2024 № 4033-IX
2.	Удосконалення захисту викривачів корупції	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги» від 10.04.2023 № 3022-IX
3.	Забезпечення відповідності законодавства щодо боротьби з відмиванням грошей стандартам у сфері запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму, зокрема стандартам Групи з	Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом від 21.03.2023 № 2997-IX
		«Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню

	<i>розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)</i>	розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб» від 17.10.2023 № 3419-IX
4.	<i>Мінімізація корупційних ризиків у процесах планування, розроблення та прийняття нормативно-правових актів; забезпечення прозорості діяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб у взаємодії з інституціями громадянського суспільства та бізнесу</i>	«Про лобіювання» від 23.02.2024 № 3606-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо порушення законодавства у сфері лобіювання» від 21.03.2024 № 3620-IX
5.	<i>Імплементация положень Конвенції ОЕСР щодо боротьби з хабарництвом, впровадження додаткових запобіжників протидії корупції</i>	«Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення механізмів притягнення юридичних осіб до відповідальності за підкуп посадових осіб іноземних держав» від 04.12.2024 № 4111-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врахування положень Рекомендацій Ради Організації економічного співробітництва та розвитку стосовно податкових заходів для подальшої боротьби з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях» від 04.12.2024 № 4112-IX
6.	<i>Обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя</i>	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного фінансування та контролю за діяльністю політичних партій» від 23.08.2023 № 3337-IX

1.4. Політика безпеки та оборони

- Інтегроване управління кордонами
- Посилення інституційних спроможностей уповноважених суб'єктів у сфері боротьби з тероризмом
- Законодавче забезпечення санкційної політики та розслідування міжнародних злочинів
- Забезпечення кібербезпеки та посилення кіберзахисту

Рис. 7.

Таблиця 4

Політика безпеки та оборони		
№ з/п	Рекомендації ЄК	Законодавче забезпечення (прийняті закони)
1.	<i>Інтегроване управління кордонами</i>	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України» від 24.02.2023 № 2952-IX; «Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо стратегічних основ інтегрованого управління державним кордоном України» від 16.07.2024 № 3858-IX
2.	<i>Посилення інституційних спроможностей уповноважених суб'єктів у сфері боротьби з тероризмом</i>	«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом» від 21.03.2023 № 2997-IX «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб» від 17.10.2023 № 3419-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо формування та ведення переліку терористичних організацій (груп)» від 18.12.2024 № 4156-IX
3.	<i>Законодавче забезпечення санкційної політики та розслідування міжнародних злочинів</i>	«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом» від 21.03.2023 № 2997-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування санкцій» від 13.07.2023 № 3223- IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України» від 09.08.2023 № 3295-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» від 10.08.2023 № 3317-IX «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 21.08.2024 № 3909-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 09.10.2024 № 4012-IX

4.	Забезпечення кібербезпеки та посилення кіберзахисту	«Про внесення змін до деяких законів України у сфері електронних комунікацій щодо визначення періоду дії норм та положень, пов'язаних з правовим режимом воєнного стану» від 13.07.2023 № 3245- IX
		«Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння забезпеченню сталого функціонування електронних комунікаційних мереж та надання електронних комунікаційних послуг, а також заборони демонтажу електронних комунікаційних мереж в умовах надзвичайного та воєнного стану» від 17.12.2024 № 4150-IX
		«Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021-2027)» від 23.02.2023 № 2926-IX
		«Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформації та кіберзахисту державних інформаційних ресурсів, об'єктів критичної інформаційної інфраструктури» від 27.03.2025 № 4336-IX

Розділ 2

Характеристика законів, прийнятих на виконання рекомендацій Європейської Комісії щодо України (2023, 2024 рр.), представлених у звітах про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС

Виконання рекомендацій ЄК щодо України у сфері забезпечення правопорядку може бути представлене понад 55 законами, ухваленими Верховною Радою України упродовж двох років. Більшість із них згадується у звітах ЄК (2023, 2024 рр.), інші охарактеризовані в цій частині закони розширюють, деталізують поставлені ЄК питання і забезпечують реалізацію окреслених напрямів. Характеристику законів здійснено в контексті приналежності до переговорної рамки та в логічному зв'язку способів правового регулювання і визначених напрямів забезпечення правопорядку в Україні.

У сфері **конституційного правосуддя та функціонування судової системи** особливу увагу приділено **добору суддів**, зокрема: відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України; відновленню роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів; удосконаленню процедур суддівської кар'єри; Громадській раді міжнародних експертів.

Важливим напрямом стало **спрощення роботи Вищого антикорупційного суду** шляхом внесення змін до статті 31 КПК України, а також **ліквідація Окружного адміністративного суду міста Києва**.

Окрім того, забезпечено поетапне впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи), що дозволяє реалізовувати напрям **цифровізації судової системи і правосуддя**.

Відмічено удосконалення добору та підготовки **прокурорів**, а інститут **адвокатури** не вирізняється активною законодавчою підтримкою у досліджуваній період.

Особливістю напряму **виконання судових рішень** є те, що окремі законодавчі ініціативи підтримані ЄК, наприклад, посилення судового контролю за виконанням рішень судів, здійснення пробаційного нагляду, а щодо деяких, пов'язаних, зокрема, з мораторієм на здійснення виконавчих дій відносно певних суб'єктів, висловлено застереження, із розумінням при цьому тимчасового характеру таких законодавчих змін. Законодавчі акти в цій сфері спрямовані на: організацію діяльності органів і установ, відповідальних за виконання судових рішень, зокрема й контроль судів; удосконалення видів покарань і звільнення від відбування покарань; забезпечення діяльності суб'єктів господарювання у контексті мораторію на окремі виконавчі дії (на період воєнного стану).

Кожен напрям сфери **забезпечення діяльності органів правопорядку** представлено одним законодавчим актом. Водночас двічі вносилися зміни до КПК України (у зв'язку з **криміналізацією контрабанди товарів** та

оптимізацією реалізації завдань кримінального провадження). Задля *удосконалення роботи БЕБ*, окрім прийняття Закону України «Про Бюро економічної безпеки України», внесено зміни до низки законодавчих актів: Кодексу законів про працю України, законів України: «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»; «Про правовий режим воєнного стану» тощо. Суттєві зміни, пов'язані з *удосконаленням порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю*, внесені до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України». *Повноваження Національної гвардії України, Національної поліції розширені* у зв'язку з використанням безпілотних повітряних суден.

У сфері *боротьби з корупцією та протидії відмиванню коштів* більшість ухвалених законодавчих актів спрямовані на посилення *інституційної спроможності антикорупційних органів, уточнення повноважень щодо перевірки декларацій*. Інші напрями, що впливають із рекомендацій ЄК, представлені одним – двома законами, проте вони є важливими для антикорупційних заходів та протидії відмиванню коштів, адже сприяють забезпеченню злагодженості й системності антикорупційної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, економічному зростанню і розбудові ефективних та інклюзивних демократичних інститутів.

Продовжується інтенсивний політичний діалог щодо зовнішньої та безпекової політики, співпраця з ЄС за напрямками: застосування обмежувальних заходів, боротьба з тероризмом, протидія кіберзагрозам. Реалізація **політики безпеки та оборони** в межах зовнішніх відносин Української держави (за розділом 31) забезпечується в основному за допомогою *санкційної політики* (більшість прийнятих законів). Значна увага приділена *боротьбі з тероризмом*, створюється підґрунтя для *забезпечення кібербезпеки та посилення кіберзахисту*. Тим самим підтримується узгодженість зі Спільною зовнішньою та безпековою політикою ЄС (CFSP).

2.1. Конституційне правосуддя та функціонування судової системи

Вдосконалення конституційної процедури відповідно до рекомендацій Єврокомісії і Венеціанської комісії забезпечено прийняттям таких законів України:

1) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах»²⁷*, яким введено низку суттєвих змін, спрямованих на запровадження конкурсних засад у процес добору суддів Конституційного Суду України. Основні зміни, внесені цим законом, включають:

- впровадження конкурсних засад добору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України. Тепер добір здійснюється на конкурсних засадах, його порядок визначається Законом України «Про Конституційний Суд України» та Регламентом Верховної Ради України з урахуванням певних особливостей. Конкурсні комісії створюються Президентом України для добору суддів, яких він призначає, комітет Верховної Ради України здійснює підготовку питання щодо конкурсного добору кандидатів у Верховній Раді України, а Рада суддів України – підготовку питання щодо конкурсного добору з'їздом суддів;

- створення Дорадчої групи експертів та визначення порядку її діяльності. Закон запроваджує новий орган – Дорадчу групу експертів, метою якої є сприяння суб'єктам призначення суддів Конституційного Суду України в оцінюванні моральних якостей та рівня компетентності кандидатів у сфері права. Дорадча група експертів складається з шести членів, які призначаються Президентом, Верховною Радою України, з'їздом суддів, Національною академією правових наук України, з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів і наукових установ, а також зборами представників громадських об'єднань. Закон встановлює вимоги до членів Дорадчої групи та підстави для припинення їхніх повноважень. Визначено повноваження Дорадчої групи експертів, включно з розглядом документів, проведенням співбесід, оцінюванням кандидатів та наданням суб'єктам призначення списку оцінених кандидатів із вмотивованими рішеннями. Регламентуються порядок роботи Дорадчої групи, питання прийняття рішень та забезпечення прозорості її діяльності;

- деталізовано процедури відбору кандидатів Верховною Радою України. Стаття 208-4 Регламенту Верховної Ради України встановлює детальний порядок призначення суддів Конституційного Суду України, включаючи: публікацію оголошення про конкурсний відбір, приймання документів від кандидатів, розгляд документів та ухвалення рішення про допуск до конкурсу комітетом Верховної Ради; проведення спеціальної перевірки кандидатів, передачу документів кандидатів до Дорадчої групи експертів для

²⁷ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах : Закон України від 13.12.2022 № 2846-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2846-20#Text>

оцінювання, отримання результатів спеціальної перевірки та оцінки Дорадчої групи експертів, проведення комітетом співбесіди з кандидатами та ухвалення рішення про рекомендацію щодо призначення; розгляд питання про призначення Верховною Радою України, включно з обговоренням кандидатів і відкритим голосуванням у два етапи (рейтингове голосування і голосування за призначення); визначення порядку голосування залежно від оцінок, отриманих кандидатами від Дорадчої групи; передбачення повторних голосувань та оголошення нового конкурсного відбору в разі відсутності необхідної кількості голосів;

- визначено порядок призначення члена Дорадчої групи експертів Верховною Радою України. Уведено статтю 208-5 Регламенту Верховної Ради України, яка врегульовує процес призначення одного члена Дорадчої групи на підставі пропозицій депутатських фракцій (депутатських груп), включно з оголошенням про прийом пропозицій, оцінюванням кандидатів комітетом та голосуванням у Верховній Раді України;

- встановлено порядок добору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України з'їздом суддів України. З'їзд суддів України призначає суддів шляхом таємного голосування. До бюлетенів включаються кандидати, які отримали від Дорадчої групи експертів оцінку «найбільше відповідає» або «відповідає» за критерієм визнаного рівня компетентності у сфері права. Передбачено повторні голосування та оголошення нового конкурсу;

- визначено порядок призначення судді Конституційного Суду України Президентом України. Відбір кандидатів, що призначаються Президентом, здійснюється конкурсною комісією, яка створюється Президентом. Президент видає указ про призначення за результатами конкурсного відбору;

- введено спеціальну перевірку кандидатів. Усі кандидати, допущені до конкурсного відбору, проходять спеціальну перевірку відповідно до Закону України «Про запобігання корупції». Організація спеціальної перевірки кандидатів, що призначаються з'їздом суддів, покладається на Раду суддів України;

- включено суддів Конституційного Суду України до переліку осіб, зобов'язаних володіти державною мовою;

2) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України»*²⁸ – внесено низку важливих змін до чинного законодавства, яке стосується конкурсного добору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, зокрема до:

- Кодексу адміністративного судочинства України (розширено підсудність Верховного Суду як суду першої інстанції, до неї включено справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів призначення суддів

²⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України : Закон України від 27.07.2023 № 3277-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-20#Text>

Конституційного Суду України в процесі конкурсного добору, а також Дорадчої групи експертів щодо оцінки таких кандидатів);

- Регламенту Верховної Ради України (деталізовано процедуру приймання документів від кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, а саме визначено строки приймання документів Апаратом Верховної Ради України (протягом 30 днів з моменту оприлюднення оголошення) та способи їх подачі (особисто або поштою). Встановлено, що Апарат Верховної Ради України не має права відмовити в прийомі документів, окрім як після закінчення строку прийому. Визначено строк для завершення прийому документів, поданих поштою. Уточнено строки розгляду документів комітетом Верховної Ради України, до відання якого належать питання правового статусу Конституційного Суду України (протягом 20 днів після завершення строку прийому документів). Комітету надано право запитувати у кандидатів пояснення до документів протягом 10 робочих днів. Конкретизовано підстави для ухвалення комітетом рішення про допуск або недопуск кандидатів до конкурсного відбору на підставі відповідності конституційним вимогам. Передбачено можливість надання кандидатам додаткового строку до 10 робочих днів для виправлення недоліків у документах. Встановлено умову для оголошення нового конкурсного відбору в разі, якщо кількість допущених кандидатів становить менше двох на одну вакансію. Змінено положення щодо рейтингового голосування у Верховній Раді України за кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, а саме: голосування проводиться окремо за кожним кандидатом, який був включений Дорадчою групою експертів до списку оцінених кандидатів та отримав 6 голосів «за». Визначено порядок голосування, якщо жоден кандидат не отримав 6 голосів «за». Уточнено порядок голосування за призначення на посаду судді Конституційного Суду України Верховною Радою України. Скориговано положення щодо повторного голосування та оголошення нового конкурсного відбору в разі, якщо жоден кандидат не отримав необхідної кількості голосів. Уточнено строки та порядок оголошення про початок прийому пропозицій щодо кандидатури до складу Дорадчої групи експертів від депутатських фракцій (депутатських груп). Визначено строки подання депутатськими фракціями пропозицій та документів щодо кандидатів до Дорадчої групи експертів. Встановлено, що кожна фракція може запропонувати лише одну кандидатуру, але фракції можуть погодити спільну пропозицію. Забезпечується публікація інформації про запропонованих кандидатів. Введено норму про розгляд Верховною Радою України питання щодо обрання заступника члена Дорадчої групи експертів за аналогічною процедурою);

- Закону України «Про правовий режим воєнного стану» – встановлено, що тимчасово, на період дії воєнного стану, стосовно осіб, які претендують на посади судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, проводиться спеціальна перевірка згідно із законом, а також перевірка, передбачена Законом України «Про очищення влади»;

- Закону України «Про Конституційний Суд України»:
- уточнено порядок призначення суб'єктом призначення іншого члена Дорадчої групи експертів у разі припинення повноважень призначеного ним члена, за винятком випадків, якщо такий член мав обраного заступника і такого заступника призначено на вакантну посаду члена Дорадчої групи експертів відповідно закону;
- скориговано порядок опублікування рішень Дорадчої групи експертів, які мають публікуватися на офіційному вебсайті Конституційного Суду України протягом трьох днів з моменту ухвалення, із зазначенням результатів поіменного голосування, якщо інші строки не встановлені законом;
- підтверджено право Дорадчої групи експертів безоплатно одержувати інформацію та копії документів (у тому числі з обмеженим доступом) щодо кандидатів;
- деталізовано підстави та порядок заявлення самовідводу членом Дорадчої групи експертів, а також відводу, який може бути заявлений кандидатом. Визначено наслідки заявлення самовідводу або відводу;
- запроваджено положення щодо можливості оскарження в судовому порядку рішень Дорадчої групи експертів щодо оцінювання кандидатів виключно за обмеженим переліком підстав: неповноважний склад групи, відсутність підпису хоча б одного члена, який брав участь у голосуванні, відсутність мотивів у рішенні;
- конкретизовано повноваження конкурсної комісії, Ради суддів України щодо встановлення відповідності кандидатів конституційним і законодавчим вимогам та ухвалення рішень про допуск або відмову в допуску до конкурсного відбору. Передбачено можливість надання додаткового строку для виправлення документів. Встановлено порядок оголошення нового конкурсного відбору, якщо допущено менше двох кандидатів на одну вакансію;
- доповнено статтю 10-8 положенням щодо можливості ухвалення Дорадчою групою експертів рішення про проведення оцінки відповідності кандидатів критеріям високих моральних якостей та визнаного рівня компетентності у сфері права в один етап;
- деталізовано процедури оцінювання Дорадчою групою експертів відповідності кандидатів критеріям високих моральних якостей та визнаного рівня компетентності у сфері права, включно з винесенням вмотивованих рішень («відповідає» або «не відповідає») та наслідками отримання оцінки «не відповідає». Встановлено умови для оголошення нового конкурсного відбору, якщо кількість кандидатів, які відповідають кожному з критеріїв, становить менше двох на одну вакансію;
- деталізовано порядок призначення судді Конституційного Суду України з'їздом суддів України, включно з проведенням таємного рейтингового голосування і таємного голосування за призначення. Визначено порядок повторного голосування та оголошення нового конкурсу;
- суттєво змінено перехідні положення, що стосуються формування та діяльності першого складу Дорадчої групи експертів упродовж шести років з

моменту набрання законом чинності (перехідний період добору). Таким чином, закон спрямований на посилення прозорості та конкурсності процесу добору суддів Конституційного Суду України шляхом запровадження нових процедур, визначення ролі Дорадчої групи експертів та деталізації етапів добору для кожного суб'єкта призначення.

На удосконалення і запуск процедури відбору суддів на основі оновлених механізмів спрямовані закони:

1) *«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України»*²⁹. Основні його новели передбачають:

- зміни в порядку утворення, реорганізації та ліквідації судів, визначення кількості суддів у суді. Суд утворюється, реорганізовується та ліквідовується законом. Проект відповідного закону вносить Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя (далі – ВРП). Визначено підстави для утворення, реорганізації чи ліквідації суду, серед яких: зміна системи судоустрою, необхідність забезпечення доступності правосуддя, оптимізація бюджетних видатків або зміна адміністративно-територіального устрою. Кількість суддів у суді (крім Верховного Суду) визначає ВРП з урахуванням консультативного висновку Державної судової адміністрації України (далі – ДСА України), судового навантаження та бюджетних асигнувань. Кількість суддів Верховного Суду визначає ВРП з урахуванням консультативного висновку Пленуму Верховного Суду, але не більше двохсот;

- зміни щодо організації вищих спеціалізованих судів (стаття 31) – у складі вищого спеціалізованого суду може утворюватися апеляційна палата, яка діє на засадах інституційної, організаційної, кадрової та фінансової автономії. Кількість суддів в апеляційній палаті визначає ВРП з урахуванням консультативного висновку ДСА України;

- доповнення щодо повноважень Пленуму Верховного Суду (стаття 46) – Пленум Верховного Суду надає ВРП консультативний висновок щодо кількості суддів у складі Верховного Суду;

- зміну статусу та складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів (далі також – ВККС) – ВККС є державним колегіальним органом суддівського врядування, що діє на постійній основі та є юридичною особою; складається з шістнадцяти членів, вісім з яких призначаються з числа суддів або суддів у відставці. Визначено умови повноважності ВККС;

- уточнення повноважень ВККС, а також затвердження форми та змісту заяв і анкет кандидатів, порядків складення іспитів та оцінювання, положення про конкурс, методології кваліфікаційного оцінювання, порядків формування досьє та проходження спеціальної підготовки;

- уточнення вимог до члена ВККС – членом ВККС може бути громадянин України з вищою юридичною освітою, стажем професійної

²⁹ Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України : Закон України від 13.07.2021 № 1629-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-20#Text>

діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, який володіє державною мовою та відповідає критеріям доброчесності та професійної компетентності; визначення обмежень щодо членства, включаючи політичну нейтральність; заборону будь-якого впливу на членів ВККС;

- детальну регламентацію процедури конкурсного відбору членів ВККС, що здійснюється ВРП;
- визначення статусу Конкурсної комісії як допоміжного органу ВРП для проведення конкурсу на посади членів ВККС;
- уточнення підстав і процедури звільнення членів ВККС та припинення їхніх повноважень;
- визначення організаційних форм діяльності ВККС;
- зміни щодо права на звернення зі скаргою щодо дисциплінарного проступку судді (стаття 107);
- зміни щодо розміру суддівської винагороди (стаття 135);
- доповнення повноважень ДСА України можливістю надання ВРП консультативних висновків щодо кількості суддів у судах (крім Верховного Суду) та в апеляційних палатах вищих спеціалізованих судів;
- зміни до Закону України «Про Вищу раду правосуддя»: доповнено повноваження ВРП щодо визначення кількості суддів у суді; виключено деякі пункти та статті, пов'язані з попереднім порядком діяльності органів суддівського врядування.

У цілому, Закон спрямований на відновлення роботи ВККС шляхом запровадження нового порядку її формування на конкурсних засадах із залученням представників як органів суддівського самоврядування, так і міжнародних експертів, а також чіткого визначення її повноважень та процедур діяльності.

2) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя»*³⁰ – цей закон вніс низку істотних змін до законодавчих актів України, а саме щодо:

- порядку обрання (призначення) членів Вищої ради правосуддя. Ключовою зміною є створення Етичної ради з метою сприяння органам, що обирають (призначають) членів ВРП, у встановленні відповідності кандидатів критеріям професійної етики та доброчесності. Етична рада надає висновки щодо кожного кандидата та список рекомендованих кандидатів, який має містити кількість кандидатур, щонайменше вдвічі більшу за кількість вакантних посад;
- запровадження обов'язковості висновку Етичної ради: голосування за кандидатів у члени ВРП органами, що їх обирають (з'їзди суддів, адвокатів, представників юридичних вишів та наукових установ, всеукраїнська конференція прокурорів) та призначення Президентом України проводиться виключно зі списку кандидатів, рекомендованого Етичною радою;

³⁰ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя : Закон України від 14.07.2021 № 1635-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1635-20#Text>

- деталізації процедури обрання членів ВРП Верховною Радою України, включаючи оприлюднення оголошення про конкурс, прийом документів, їх розгляд комітетом з питань правової політики, спеціальну перевірку кандидатів, передачу документів до Етичної ради для оцінки, попереднє обговорення кандидатів та подання документів на розгляд Верховної Ради України;
- встановлення порядку призначення членів ВРП Президентом України;
- уточнення вимог до кандидатів на посаду члена ВРП, включаючи обов'язкову наявність вищої юридичної освіти та стажу професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, належність до правничої професії, відповідність критерію політичної нейтральності, а також критеріям професійної компетентності, професійної етики та доброчесності;
- проведення нового конкурсу;
- встановлення, що Верховний Суд є судом першої інстанції у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, рішень, дій чи бездіяльності органів, які обирають (призначають), звільняють членів Вищої ради правосуддя, щодо питань обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя, звільнення їх з таких посад, а також щодо рішень, дій чи бездіяльності органів, які оцінюють членів ВРП;
- особливостей формування першого складу Етичної ради, зокрема за участю міжнародних та іноземних організацій;
- одноразового оцінювання діючих членів ВРП (крім Голови Верховного Суду) за критерієм професійної етики та доброчесності;
у сфері діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя:
- створено Службу дисциплінарних інспекторів;
- визначено правовий статус та повноваження дисциплінарних інспекторів Законом України «Про державну службу» з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом, а їхня діяльність регулюється Положенням про дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя, що затверджується ВРП;
- встановлено кваліфікаційні вимоги до осіб, які можуть бути призначені на посаду дисциплінарного інспектора, включаючи вищу юридичну освіту та стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, з яких не менше восьми років сукупного стажу роботи на посадах судді, прокурора, адвоката;
- встановлено порядок призначення дисциплінарних інспекторів на посади;
- визначено функції та обов'язки дисциплінарних інспекторів: деталізовано функції дисциплінарних інспекторів у межах дисциплінарного провадження стосовно суддів, включаючи проведення попередньої перевірки скарг, аналіз матеріалів, збір інформації та підготовку проєктів рішень;

- запроваджено право на запити;
- передбачено участь дисциплінарного інспектора-доповідача у засіданнях Дисциплінарної палати під час розгляду висновку щодо відкриття або відмови у відкритті дисциплінарної справи та під час розгляду самої дисциплінарної справи;
- запроваджено автоматизований розподіл справ;
- внесено зміни до статей Закону України «Про Вищу раду правосуддя», що регулюють дисциплінарне провадження (статті 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 51), з метою відображення нової ролі та функцій дисциплінарних інспекторів.

3) *«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри»*³¹. Цим Законом внесено такі суттєві зміни до законодавчих актів України, спрямовані на удосконалення процедур суддівської кар'єри:

- обмеження нагородження суддів: суддю до звільнення або припинення повноважень може бути нагороджено державними нагородами лише за виявлену особисту мужність і героїзм в умовах, пов'язаних із ризиком для життя, за дії, пов'язані з участю та/або сприянням обороні України, захисту її територіальної цілісності і недоторканності, а також будь-якими іншими нагородами, відзнаками, грамотами, не пов'язаними із здійсненням правосуддя;
- щодо порядку зайняття посади судді – оновлено вимоги до кандидатів на посаду судді. Кандидат повинен бути громадянином України віком від 30 до 65 років, мати вищу юридичну освіту ступеня магістра (або прирівняну), стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'яти років, бути компетентним, доброчесним та володіти державною мовою;
- деталізовано обмеження щодо призначення на посаду судді, зокрема для осіб, визнаних недієздатними, із хронічними захворюваннями, із судимістю, звільнених із посад у Вищій раді правосуддя або Вищій кваліфікаційній комісії суддів України протягом певного періоду, звільнених з посади судді за дисциплінарні порушення або за результатами кваліфікаційного оцінювання;
- уточнено визначення «вищої юридичної освіти» та «стажу професійної діяльності у сфері права», а також визначення «наукового ступеня» та «стажу наукової роботи»;
- детально описано критерії компетентності та доброчесності кандидата на посаду судді;
- оновлено процедуру добору на посаду судді місцевого суду, яка включає: оголошення добору, подання документів, допуск до участі, складання кваліфікаційного іспиту, спеціальну перевірку, перевірку морально-психологічних якостей (за рішенням ВККС), затвердження рейтингу та зарахування до резерву. Вища кваліфікаційна комісія суддів України забезпечує прозорість та відкритість добору. Деталізовано вимоги до заяви та документів

³¹ Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри: Закон України від 09.12.2023 № 3511-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3511-20#Text>

для участі у доборі. Визначено порядок допуску до участі у доборі та підстави для відмови. Кваліфікаційний іспит включає анонімне тестування (когнітивні здібності, історія української державності, загальні знання у сфері права та за спеціалізацією) та практичні завдання за спеціалізацією. Встановлено мінімальний прохідний бал та умови повторного складання іспиту. Регламентовано порядок проведення спеціальної перевірки кандидатів, їхньої відповідності вимогам і достовірності поданих документів. ВККС може проводити перевірку особистих морально-психологічних якостей кандидатів шляхом тестувань. Визначається порядок затвердження рейтингу кандидатів на посаду судді за спеціалізаціями. Усі кандидати, які успішно пройшли спеціальну перевірку, зараховуються до резерву на зайняття вакантних посад суддів на строк до двох років із можливістю продовження. Визначено підстави для виключення з резерву. ВККС може вимагати оновлення інформації від кандидатів, які перебувають у резерві;

- оновлено процедуру конкурсу та призначення на посаду судді; деталізовано особливості проведення конкурсу на посади суддів апеляційних, вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду, включаючи вимоги до кандидатів та процедуру кваліфікаційного оцінювання; встановлено критерії визначення переможця конкурсу в разі однакового рейтингу серед кандидатів залежно від рівня суду та статусу (кандидат чи суддя), а також підстави для відмови в наданні рекомендації про призначення, зокрема обґрунтовані сумніви щодо доброчесності чи професійної етики;

- змінено умови переведення судді до іншого суду – здійснюється ВРП на підставі рекомендації ВККС за результатами конкурсу; визначено випадки переведення судді без конкурсу (реорганізація, ліквідація суду) або в порядку дисциплінарної відповідальності.

До інших важливих змін, що запроваджені цим Законом, відносяться: затвердження ВРП єдиних показників для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата); оновлення етапів кваліфікаційного оцінювання; розширення обов'язків членів ВККС, зокрема щодо подання декларації родинних зв'язків та доброчесності; визначення розміру винагороди членів ВККС. Також внесено зміни до: порядку дисциплінарної відповідальності суддів, зокрема щодо непроходження початкової підготовки; Кодексу адміністративного судочинства України щодо строків звернення до суду та заборони вжиття заходів забезпечення позову, що перешкоджають процедурам добору та призначення суддів; Закону України «Про запобігання корупції» щодо подання декларацій кандидатами в резерві; Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо особливостей конкурсного відбору тощо.

Загалом Закон спрямований на вдосконалення процедур добору, оцінювання та кар'єрного зростання суддів, підвищення вимог до кандидатів і суддів, а також забезпечення більшої прозорості та підзвітності в судовій системі.

4) «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо Громадської ради міжнародних експертів»³². Основні зміни полягають у такому:

- залучення ГРД до кваліфікаційного оцінювання суддів ВАКС;
- продовження повноважень існуючого складу ГРМЕ;
- розробка Регламенту ГРМЕ;
- можливість залучення додаткових експертів;
- встановлення строку для спеціального спільного засідання ВККС та ГРМЕ та вимог до рішення такого засідання;
- сприяння ГРМЕ у встановленні доброчесності кандидатів;
- надання права доступу до досьє кандидатів.

Таким чином, Закон фокусується на продовженні діяльності ГРМЕ протягом перехідного періоду, врегулюванні організаційних питань її діяльності та збереженні її ролі у процесі кваліфікаційного оцінювання кандидатів на посади суддів Вищого антикорупційного суду, особливо в частині встановлення їхньої доброчесності.

Рекомендація стосовно **передбачуваності, сталості та відкритості дисциплінарної практики щодо суддів** забезпечена прийняттям таких законів України:

1) «Про внесення змін до деяких законів України щодо негайного відновлення розгляду справ стосовно дисциплінарної відповідальності суддів»³³.

Основні зміни, що запроваджуються цим законом, стосуються процедури дисциплінарної відповідальності суддів та пов'язані з початком роботи служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя. Зокрема:

- визначено, що дисциплінарні провадження щодо суддів здійснюють Дисциплінарні палати Вищої ради правосуддя;
- уточнено етапи дисциплінарного провадження: попередня перевірка скарги, вивчення матеріалів для встановлення ознак дисциплінарного проступку, ухвалення рішення про залишення скарги без розгляду та її повернення, відмова у відкритті дисциплінарної справи або відкриття дисциплінарної справи; підготовка справи до розгляду, розгляд справи та ухвалення рішення про притягнення або відмову у притягненні судді до дисциплінарної відповідальності; розгляд скарги на рішення про притягнення або відмову у притягненні судді до дисциплінарної відповідальності;
- визначено підстави для залишення дисциплінарної скарги без розгляду та її повернення скаргнику, а також підстави для передачі скарги на розгляд Дисциплінарної палати для прийняття рішення щодо залишення її без розгляду та повернення або відкриття дисциплінарної справи.

³² Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо Громадської ради міжнародних експертів : Закон України від 08.10.2024 № 3996-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3996-IX#Text>

³³ Про внесення змін до деяких законів України щодо негайного відновлення розгляду справ стосовно дисциплінарної відповідальності суддів : Закон України від 09.08.2023 № 3304-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3304-20#Text>

2) *«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя»*³⁴. Цей законодавчий акт спрямований на забезпечення зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, а також початку її роботи. Основні зміни, що вносяться цим Законом до національного законодавства, стосуються: посадових окладів керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника та дисциплінарних інспекторів (зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів»); уточнення кола осіб, які підпадають під дію положень Закону України «Про запобігання корупції»; особливостей формування служби дисциплінарних інспекторів в умовах воєнного стану (зміни до Прикінцевих положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану»); узгодження оплати праці та порядку проведення конкурсу на посаду керівника служби дисциплінарних інспекторів (зміни до Закону України «Про державну службу»); запровадження повноцінної роботи служби дисциплінарних інспекторів у складі Вищої ради правосуддя, а також забезпечення прозорості та ефективності дисциплінарних проваджень стосовно суддів (зміни до Закону України «Про Вищу раду правосуддя»).

Боротьба з корупцією у судовій владі. Детально Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри»³⁵ був розглянутий вище. Із погляду виконання рекомендацій Єврокомісії у сфері подолання корупції, цим Законом передбачені механізми, спрямовані на вдосконалення процедур суддівської кар'єри і, як наслідок, на зниження ризиків корупції в судовій владі. Ключові положення стосуються:

- посилення вимог до кандидатів на посаду судді: стосовно кандидата повинні бути відсутні обґрунтовані сумніви щодо його незалежності, чесності, неупередженості, невідкупності, доброчесності, дотримання ним етичних норм, бездоганної поведінки у професійній діяльності та особистому житті, а також щодо законності джерел походження його майна та відповідності рівня життя задекларованим доходам;
- запровадження обов'язкової перевірки доброчесності кандидатів;
- участі Громадської ради доброчесності у процесі оцінювання суддів та кандидатів;
- запровадження обов'язку членів ВККС подавати декларації родинних зв'язків та доброчесності (це підвищує прозорість діяльності членів комісії, відповідальної за добір та оцінювання суддів);
- спеціальної перевірки кандидатів на посаду судді;

³⁴ Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя : Закон України від 06.09.2023 № 3378-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3378-20#Text>

³⁵ Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри : Закон України від 09.12.2023 № 3511-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3511-20#Text>

- встановлення підстав для відмови у призначенні на посаду судді;
- моніторингу відповідності суддів займаний посаді;
- запровадження процедури оцінювання суддів, які переводяться до інших судів;
- встановлення підстав для дисциплінарної відповідальності суддів, включно з порушенням вимог щодо несумісності та неподання декларації про доходи та майно;
- запровадження першочергового розгляду дисциплінарних справ, розпочатих за зверненням ВККС.

Ці механізми сукупно спрямовані на підвищення прозорості та доброчесності процесу добору, призначення та оцінювання суддів, а також на посилення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства в судовій системі України.

Посилення гарантій незалежності суддів забезпечено ухваленням Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень»³⁶, яким виключено статтю 375 із Кримінального кодексу України. Конституційний Суд України ще 11 червня 2020 року ухвалив Рішення у справі № 7-р/2020 щодо відповідності Конституції України статті 375 Кримінального кодексу України. Цим рішенням суд визнав неконституційною оспорювану статтю Кодексу. Стаття 375 КК України передбачала відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

КСУ постановив, що стаття 375 КК України суперечить принципу верховенства права, а саме, такому його елементу, як юридична визначеність, та не узгоджується з принципами незалежності суддів, обов'язковості судового рішення, а отже, суперечить частині першій статті 8, частинам першій, другій статті 126, частині першій, пункту 9 частини другої статті 129 Конституції України. Водночас КСУ вважав за доцільне відтермінувати втрату чинності цієї статті на шість місяців із дня ухвалення судом рішення про її неконституційність. У зв'язку з цим ця стаття була виключена у 2023 році з КК України.

Спрощення роботи Вищого антикорупційного суду забезпечено ухваленням Закону України «Про внесення змін до статті 31 Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження»³⁷. Цей законодавчий акт вносить зміни до статті 31 Кримінального процесуального кодексу України, що стосуються порядку розгляду справ у суді першої інстанції. Колегіальний розгляд справ трьома суддями тепер можливий тільки за клопотанням обвинуваченого у випадках злочинів, за які передбачено позбавлення волі на строк понад десять років, або

³⁶ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень : Закон України від 13.07.2023 № 3233-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3233-20#Text>

³⁷ Про внесення змін до статті 31 Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження : Закон України від 24.04.2024 № 3655-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3655-20#Text>

якщо обвинуваченим є високопосадовець. Виключено раніше існуючі положення, що передбачали обов'язковий колегіальний розгляд таких справ.

Із метою реалізації рекомендацій щодо **цифровізації судової системи і правосуддя** прийнято такі закони:

1) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи»*³⁸, яким передбачено поетапне впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС) у господарському, цивільному та адміністративному судочинстві, а також внесення відповідних змін до інших законодавчих актів України. Ключові положення закону передбачають:

- перехід на електронний документообіг та запровадження нових технологій у судовій системі;
- регулювання порядку функціонування ЄСІТС, який розробляється Державною судовою адміністрацією України та затверджується Вищою радою правосуддя після консультацій з Радою суддів України;
- подання процесуальних документів в електронній формі;
- участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції;
- фіксування судового засідання технічними засобами;
- викладення судових рішень та виконавчих документів в електронній формі;
- заміну терміна «електронний цифровий підпис» на «електронний підпис»;
- поетапне впровадження ЄСІТС.

Таким чином, створюються правові підстави для повноцінного функціонування ЄСІТС, що має на меті оптимізувати й модернізувати судовий процес в Україні шляхом впровадження електронних технологій;

2) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами»*³⁹, яким запроваджено низку змін, спрямованих на обов'язкову реєстрацію та використання електронних кабінетів в ЄСІТС у господарському, цивільному та адміністративному судочинстві. Основні положення цього Закону включають: обов'язкову реєстрацію електронних кабінетів, визначення електронного кабінету; процесуальні наслідки відсутності реєстрації; винятки для релігійних переконань; правила подання документів в електронній формі; надсилання копій документів іншим учасникам; обов'язок суду інформувати про необхідність реєстрації. Закон також вносить зміни до вимог щодо змісту процесуальних документів, передбачаючи

³⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : Закон України від 27.04.2021 № 1416-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1416-20#Text>

³⁹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами : Закон України від 29.06.2023 № 3200-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3200-20#Text>

необхідність зазначення відомостей про наявність або відсутність електронного кабінету у заявника, а також правила електронного надсилання судових рішень та повісток і розгляду справи за електронними матеріалами, видачу виконавчих документів в електронній формі за допомогою ЄСІТС;

3) *«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи»⁴⁰*, який спрямований на поетапне впровадження ЄСІКС у кримінальне судочинство. Основними положеннями цього Закону є: запровадження об'єктивного розподілу матеріалів кримінального провадження між суддями; визначення присяжних для судового розгляду; надання інформації фізичним та юридичним особам про стан розгляду кримінальних проваджень; реєстрація вхідної і вихідної кореспонденції та етапів її руху; забезпечення участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції; вимоги до обов'язкової та добровільної реєстрації офіційних електронних адрес в ЄСІКС; вимоги до обов'язкової реєстрації матеріалів кримінального провадження в ЄСІКС; подання процесуальних документів в електронній формі; правила автоматизованого розподілу судових справ; інше.

Реорганізація системи адміністративних судів спирається на закони:

1) *«Про ліквідацію Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду»⁴¹*, яким ліквідовано Окружний адміністративний суд міста Києва та утворено Київський міський окружний адміністративний суд;

2) *«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законодавчих актів України щодо правових засад утворення та функціонування Спеціалізованого окружного адміністративного суду та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду»⁴²*, яким передбачається утворення спеціалізованих адміністративних судів першої і апеляційної інстанцій, а також визначаються утворення, склад, порядок і функції Експертної ради. Закон також встановлює спеціальні вимоги до стажу роботи на посаді судді або стажу професійної діяльності у сфері права для участі в конкурсах на посади суддів Спеціалізованого окружного адміністративного суду та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду.

Посилення інституційних спроможностей органів прокуратури забезпечено прийняттям Закону України *«Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення добору та підготовки прокурорів»⁴³*, норми якого

⁴⁰ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи : Закон України від 23.02.2024 № 3604-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3604-20#Text>

⁴¹ Про ліквідацію Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду : Закон України від 13.12.2022 № 2825-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2825-IX#Text>

⁴² Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законодавчих актів України щодо правових засад утворення та функціонування Спеціалізованого окружного адміністративного суду та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду : Закон України від 26.02.2025 № 4264-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4264-20#Text>

⁴³ Про внесення зміни до деяких законів України щодо удосконалення добору та підготовки прокурорів : Закон України від 14.04.2022 № 2203-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2203-20#Text>

спрямовані на підвищення ефективності законодавчого механізму добору прокурорів, а саме: виключено вимогу до кандидатів на посаду прокурора щодо наявності обов'язкового дворічного стажу роботи в галузі права; надано можливість безпосереднього здобуття в прокуратурі стажу роботи в галузі права як умови для призначення на посаду прокурора окружної прокуратури; запроваджено інститут стажування кандидатів на посаду прокурорів; визначено стадії та умови для проведення спеціальної підготовки прокурорів; деталізовано підстави для припинення участі особи в доборі на посаду прокурора, рішення про що приймається виключно Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів (із можливістю судового оскарження негативного рішення); виключно на Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію прокурорів покладено правомочності щодо здійснення дисциплінарного провадження у рамках її компетенції та функціональних повноважень; передбачено формування посад прокурорів-стажистів за рахунок вакантних (тимчасово вакантних) посад прокурорів окружних прокуратур.

Окрім того, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку»⁴⁴ внесено зміни до статті 27 Закону України «Про прокуратуру», якими уточнені вимоги до прокурорів окружної прокуратури, обласної прокуратури, Офісу Генерального прокурора, САП.

На виконання рекомендацій ЄК щодо *реформування адвокатури* прийнято такі законодавчі акти:

1) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги»⁴⁵, відповідно до якого передбачається забезпечення права осіб, які постраждали від торгівлі людьми, на безоплатну вторинну правову допомогу, забезпечення ефективної реалізації права осіб на отримання безоплатної правової допомоги шляхом удосконалення порядку подання та розгляду звернень осіб, з обов'язковою участю адвоката у справах щодо визнання фізичної особи недієздатною та надання психіатричної допомоги в примусовому порядку в умовах правового режиму воєнного стану. Визначено, що система безоплатної правової допомоги створена на виконання низки зобов'язань України перед Радою Європи і сприяє дотриманню Україною прав людини та основоположних свобод, визначених міжнародними конвенціями, у тому числі права на захист, права на правову допомогу;

2) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру»⁴⁶, який значно підвищує правовий захист осіб та забезпечує законність, визначеність і передбачуваність

⁴⁴ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку : Закон України від 11.04.2024 № 3633-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#n980>

⁴⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги : Закон України від 10 квітня 2023 року № 3022-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3022-20#Text>

⁴⁶ Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» : Закон України від 10 жовтня 2024 року № 4017-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#Text>

усіх дій органів влади, розширює можливості осіб у їх взаємодії з державою, закріплює права та обов'язки учасників адміністративного провадження. Встановлено особливості щодо прийняття, набрання чинності, оскарження в адміністративному порядку, виконання, припинення дії адміністративних актів у сфері адвокатури та адвокатської діяльності. Регламентовано умови та порядок порушення дисциплінарної справи щодо адвоката, підстави для відмови в порушенні такої дисциплінарної справи, яка може бути оскаржена до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури або до суду, тощо.

На *оптимізацію виконання судових рішень* у зв'язку з рекомендаціями ЄК спрямовані закони України:

1) *«Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану»*⁴⁷, яким забезпечується належна організація діяльності з примусового виконання рішень органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями під час дії воєнного стану, а також гарантуються конституційні права і свободи людини й громадянина, законні інтереси юридичних осіб, досягнення справедливого балансу інтересів сторін виконавчого провадження в умовах воєнного стану. Законом дозволяється передача виконавчих проваджень приватного виконавця, який зупиняє діяльність, приватному виконавцю іншого виконавчого округу, який здійснює заміщення; встановлюється спрощений порядок зупинення діяльності приватного виконавця за його заявою за наявності в нього на виконанні незавершених виконавчих проваджень, за умови попереднього вирішення питання про заміщення; скасовується погодження заміщення приватного виконавця зі стягувачем тощо;

2) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування установ виконання покарань та установ попереднього ув'язнення в період воєнного стану»*⁴⁸, метою якого є удосконалення окремих норм, що регламентують механізм реалізації прав засуджених та осіб, узятих під варту, а також порядок та умови їх тримання в установах виконання покарань і установах попереднього ув'язнення, зокрема в умовах воєнного стану. Законом передбачається можливість створення у слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України на період дії воєнного стану в Україні і у відбудовний період секторів максимального рівня безпеки для відбування покарання, а також врегулювання питання перебування у таборах для тримання військовополонених, засуджених до позбавлення волі; уточнюються порядок виконання покарання у виді штрафу та режим особливих умов у місцях попереднього ув'язнення тощо;

⁴⁷ Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану : Закон України від 11.04.2023 № 3048-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3048-20#Text>

⁴⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування установ виконання покарань та установ попереднього ув'язнення в період воєнного стану : Закон України від 29.06.2023 № 3185-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3185-20#Text>

3) «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань»⁴⁹ – доповнює Кримінальний кодекс України статтею 59-1 «Пробаційний нагляд» і встановлює для низки кримінальних правопорушень покарання у виді пробаційного нагляду. Нова глава 11-1 Кримінально-виконавчого кодексу України регулює питання виконання покарання у виді пробаційного нагляду. Ухвалені законодавчі зміни сприяють гуманізації пенітенціарної системи та розширенню можливостей для виправлення особи без ізоляції від суспільства;

4) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення платоспроможності окремих державних підприємств у сфері енергетики, що перебувають у критичному стані»⁵⁰, яким зупиняється вчинення виконавчих дій та заходів примусового виконання рішень (у тому числі накладення арешту на майно та кошти) у виконавчих провадженнях, за якими боржниками є деякі суб'єкти господарювання, – тим самим продовжується дія мораторію на виконавчі провадження, заходи примусового виконання рішень та порушення справ про банкрутство певних державних (приналежних до сфери енергетики) підприємств;

5) «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо запровадження інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання для безпосередньої їх участі в обороні країни, захисті її незалежності та територіальної цілісності»⁵¹, згідно з яким Кримінальний кодекс України доповнюється двома статтями: 81-1 «Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби» і 336-2 «Ухилення від прийняття на військову службу за контрактом», а також вносяться зміни до Кримінального процесуального кодексу України, Кримінально-виконавчого кодексу України та інших законодавчих актів – у частині організаційних, процесуальних, процедурних правил реалізації нових умов інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання;

6) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності об'єктів критичної інфраструктури під час дії воєнного стану»⁵², одними із положень якого встановлено, що зупиняється вчинення виконавчих дій та заходів примусового виконання рішень (у тому числі

⁴⁹ Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань : Закон України від 23.08.2023 № 3342-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#Text>

⁵⁰ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення платоспроможності окремих державних підприємств у сфері енергетики, що перебувають у критичному стані : Закон України від 07.02.2024 № 3577-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3577-20#Text>

⁵¹ Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо запровадження інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання для безпосередньої їх участі в обороні країни, захисті її незалежності та територіальної цілісності : Закон України від 08.05.2024 № 3687-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-20#Text>

⁵² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності об'єктів критичної інфраструктури під час дії воєнного стану : Закон України від 22.05.2024 № 3723-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-20#Text>

накладення арешту на майно та грошові кошти) у виконавчих провадженнях, за якими боржниками є господарські товариства, які відповідають сукупно визначеним законом критеріям;

7) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення виконання покарання у виді штрафу та громадських робіт»⁵³*, метою якого є удосконалення національного законодавства в частині виконання покарань у виді штрафу та громадських робіт. Кримінально-виконавчий кодекс України доповнюється статтею 13-1 «Оплата витрат, пов'язаних з виконанням судового рішення», вносяться уточнюючі зміни до інших статей цього Кодексу, уповноважений орган з питань пробації визнається стягувачем за рішеннями, прийнятими у кримінальних провадженнях, якими призначено покарання у виді штрафу (зміни до Закону України «Про виконавче провадження»);

8) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заходів, спрямованих на поновлення прав засуджених осіб та осіб, взятих під варту, у зв'язку з неналежними умовами тримання»⁵⁴*, яким забезпечується узгодженість законодавства України з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, створення належних матеріально-побутових умов тримання під вартою, а також впровадження в національне законодавство ефективних превентивних і компенсаційних засобів юридичного захисту у випадку неналежних умов тримання під вартою. Закон є реакцією на термінову необхідність, підкреслену Комітетом міністрів Ради Європи, продовження здійснення органами державної влади роботи над ухваленням комплексної довгострокової стратегії, здатної призвести до вирішення структурних проблем у пенітенціарній системі;

9) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень»⁵⁵* – вносяться зміни до всіх процесуальних кодексів, окрім Кримінального процесуального кодексу України, якими посилюється судовий контроль за виконанням судових рішень, тим самим забезпечується гарантоване право особи на судовий захист у частині виконання судового рішення, і реалізується механізм судового контролю за виконанням судових рішень. Закон уніфікує положення процесуальних кодексів, зокрема: судовий контроль визначається як контроль за виконанням судових рішень у справах відповідної юрисдикції, що здійснює суд, який розглянув справу як суд першої інстанції (стаття 339 ГПК України, стаття 447 ЦПК України, стаття 381-1 КАС України). Сторонам виконавчого провадження надається право звернутися до суду зі скаргою, якщо вони вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або

⁵³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення виконання покарання у виді штрафу та громадських робіт : Закон України від 20.11.2024 № 4081-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4081-20#Text>

⁵⁴ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заходів, спрямованих на поновлення прав засуджених осіб та осіб, взятих під варту, у зв'язку з неналежними умовами тримання : Закон України від 21.11.2024 № 4093-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4093-20#Text>

⁵⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень : Закон України від 21.11.2024 № 4094-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4094-20#Text>

приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їхні права (стаття 339-1 ГПК України, стаття 447-1 ЦПК України). Запроваджується (в адміністративному судочинстві удосконалюється) інститут звіту про виконання судового рішення (статті 345-1–345-4 ГПК України, статті 453-1–453-4 ЦПК України, статті 382–382-3 КАС України);

10) *«Про внесення змін до деяких законів України у сферах енергетики і теплопостачання щодо удосконалення окремих положень, пов'язаних із веденням господарської діяльності та дією воєнного стану в Україні»⁵⁶*, яким тимчасово, на час дії воєнного стану в Україні, зупиняється вчинення виконавчих дій та заходів примусового виконання рішень (у тому числі накладення арешту на майно та грошові кошти) у виконавчих провадженнях відносно учасників ринку електричної енергії, які зазначені в пункті 10-5 розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження»⁵⁷.

⁵⁶ Про внесення змін до деяких законів України у сферах енергетики і теплопостачання щодо удосконалення окремих положень, пов'язаних із веденням господарської діяльності та дією воєнного стану в Україні : Закон України від 14.01.2025 № 4213-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4213-20#Text>

⁵⁷ Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

2.2. Забезпечення діяльності органів правопорядку

Виконання рекомендації ЄК щодо **криміналізації контрабанди товарів як ключового елементу протидії транскордонній злочинності** забезпечено прийняттям Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів»⁵⁸, відповідно до якого Кримінальний кодекс України доповнено статтями 201-3 «Контрабанда товарів» та 201-4 «Контрабанда підакцизних товарів». Ними запроваджено кримінальну відповідальність за переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів (підакцизних товарів), вчинене у значному розмірі. Як кваліфікуючі ознаки таких дій, встановлено їх вчинення за попередньою змовою групою осіб, або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, або організованою групою. Санкції зазначених норм передбачають кримінальні покарання загалом від 10 000 (170 000 грн) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до позбавлення волі на строк до дванадцяти років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна. Окрім того, у Законі передбачено викласти в новій редакції назву та частину другу статті 201 «Контрабанда культурних цінностей та зброї», назву і абзац перший частини першої, абзац перший частини другої статті 201-1 «Контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев» цього Кодексу. З огляду на законодавчі приписи, після набрання такими змінами чинності досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 201-1 («Контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев»), 201-3 («Контрабанда товарів») та 201-4 («Контрабанда підакцизних товарів») КК України здійснюють детективи органів Бюро економічної безпеки України.

Рекомендації ЄК **щодо презавантаження Бюро економічної безпеки України, встановлення чітких, прозорих і конкурентних процедур відбору голови та працівників БЕБ, оптимізації фінансових розслідувань** сприяє ухвалений Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України»⁵⁹, яким внесено зміни до Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» щодо порядку призначення та звільнення Директора цієї установи. Також встановлено вимоги до складу і членів конкурсної комісії щодо обрання Директора БЕБ, їх права та обов'язки, порядок роботи і прийняття ними рішень, критерії оцінювання конкурсною комісією відповідних кандидатів на доброчесність, порядок подання на розгляд Прем'єр-міністра України

⁵⁸ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди : Закон України від 09.12.2023 № 3513-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3513-20#n24>

⁵⁹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України : Закон України від 20.06.2024 № 3840-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3840-20#Text>

кандидатур – переможців конкурсу на посаду Директора БЕБ та його призначення Кабінетом Міністрів України, доповнення підстав, що перешкоджають призначенню особи на таку посаду, положеннями щодо внесення відомостей про неї до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, входження такої особи до складу керівного органу політичної партії або перебування у трудових чи інших договірних відносинах з політичною партією незалежно від тривалості протягом двох років до подання заяви на участь у конкурсі. У Законі також визначено критерії доброчесності та інші вимоги щодо працівників БЕБ, положення щодо призначення на посади в БЕБ виключно за результатами конкурсного відбору, що проводиться кадровими комісіями, порядок утворення кадрових комісій, їх склад, права та обов'язки її членів, обмеження щодо призначення на посаду в БЕБ особи, яка вчинила корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення, та відомості про яку внесені до відповідного Єдиного державного реєстру. Особливу увагу в Законі приділено здійсненню контролю за діяльністю БЕБ. Із цією метою передбачено створення Ради громадського контролю при БЕБ та проведення зовнішнього незалежного оцінювання (аудиту) ефективності діяльності Бюро. Положення Закону визначають порядок формування та склад Комісії з проведення такого оцінювання, у тому числі за списками міжнародних та іноземних організацій, вимоги до членів Комісії та їх права, порядок затвердження критеріїв і методики оцінювання, його строки. Встановлено, що висновок Комісії з проведення оцінювання про неефективність діяльності БЕБ та неналежне виконання обов'язків його Директором є підставою для припинення повноважень Директора БЕБ. Важливою є норма щодо проведення не менше одного разу на рік Комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання системи оподаткування, відкритих для громадськості слухань на тему діяльності БЕБ, виконання покладених на нього завдань, додержання ним законодавства, прав і свобод осіб. Новелою є норма щодо створення у структурі центрального апарату та територіальних управлінь БЕБ із метою забезпечення доброчесності його працівників та дотримання ними вимог законів підрозділів внутрішнього контролю. Удосконалено положення щодо діяльності дисциплінарної комісії БЕБ, її складу та повноважень. Визначено, що висновок такої комісії про наявність у діях працівника БЕБ дисциплінарного проступку є підставою для застосування щодо нього Директором або керівником територіального управління Бюро дисциплінарного стягнення. Принциповими є норми Прикінцевих та перехідних положень Закону щодо обов'язкового проходження атестації працівниками БЕБ, формування і складу атестаційних комісій, вимог до її членів, їх прав та обов'язків, строків, порядку й етапів її проходження. Зазначено, що рішення атестаційної комісії про неуспішне проходження атестації працівником БЕБ, яке може бути оскаржено до суду, є підставою для припинення трудових відносин (звільнення) такої особи.

Рекомендації ЄК щодо удосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю, запобігання та протидії їй

незаконному володінню та обігу втілені в Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю»⁶⁰. Вказаний Закон доповнено статтями 1-1 та 1-2, в яких встановлено порядок поводження цивільних осіб зі знайденою вогнепальною зброєю, її основними частинами та боєприпасами до неї. Зокрема, цивільні особи зобов'язуються негайно повідомити про таку зброю і боєприпаси та упродовж 24 годин передати їх до органів Національної поліції України для подальшої здачі чи декларування або вказати на їх місцезнаходження для подальшого вилучення. Передбачено, що знайдена вогнепальна зброя і боєприпаси до неї, у разі, якщо особа, яка знайшла їх, виявила бажання залишити їх, а також отримана цивільними особами в період дії воєнного стану вогнепальна зброя та боєприпаси до неї підлягають обов'язковому декларуванню (за винятками, встановленими Законом). Визначено, що вогнепальна зброя і боєприпаси до неї, що були знайдені цивільними особами та задекларовані відповідно до Закону, можуть застосовуватися цивільними особами для відсічі та стримування збройної агресії російської федерації або інших держав. Водночас отримані та задекларовані вогнепальна зброя і боєприпаси до неї є державною власністю та протягом дії воєнного стану можуть перебувати у володінні та користуванні цивільних осіб виключно на підставах, визначених Законом. Згідно з новою редакцією статей 2, 3 і 5 Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» цивільним особам заборонено передавати отриману або знайдену й задекларовану вогнепальну зброю і боєприпаси до неї іншим особам; встановлено зобов'язання цивільних осіб не пізніше 90 днів після припинення або скасування воєнного стану в Україні здати знайдену та задекларовану ними вогнепальну зброю і невикористані боєприпаси до неї до органів Національної поліції України. Законом встановлюються можливість і порядок набуття такої зброї у власність цивільної особи. У Прикінцевих та перехідних положеннях Закону визначено, що протягом одного місяця з дня введення його в дію цивільні особи, які мають у володінні вогнепальну зброю і боєприпаси до неї, що підлягають декларуванню, повинні звернутися до органів Національної поліції України для їх декларування або здачі.

Рекомендація ЄК щодо **посилення ефективності процедур розслідування злочинів у частині зміни порядку обчислення строків досудового розслідування в кримінальних провадженнях** реалізована в нормах Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури»⁶¹. Згідно з ними частину першу статті 219 КПК України викладено в новій редакції, яка передбачає, що строк

⁶⁰ Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю : Закон України від 20.08.2024 № 3899-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3899-20#Text>

⁶¹ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури : Закон України від 08.12.2023 № 3509-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3509-20#Text>

досудового розслідування обчислюється з моменту повідомлення особі про підозру до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотанням про закриття кримінального провадження або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження. Водночас Законом виключено положення цієї статті, а також статей 284, 294, 615 КПК України щодо: обчислення строків досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань або винесення постанови про початок досудового розслідування у порядку, встановленому статтею 615 цього Кодексу, до дня повідомлення особі про підозру; порядку продовження строку досудового розслідування злочину до моменту повідомлення особі про підозру; зобов'язання слідчого, дізнавача, прокурора закрити кримінальне провадження у разі, коли визначений статтею 219 КПК України строк досудового розслідування закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру. Нова редакція пункту 20-8 Перехідних положень КПК України передбачає, що положення частини першої статті 219 цього Кодексу в редакції вказаного Закону застосовуються до всіх кримінальних проваджень, досудове розслідування або судовий розгляд яких не завершено до дня набрання ними чинності.

На виконання рекомендації ЄК щодо *приведення у відповідність з вимогами права ЄС (acquis ЄС) підстав і порядку примусового видворення чи реадмісії з України іноземців та осіб без громадянства у випадку порушення ними законодавства* прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України»⁶², в якому, зокрема, викладено в новій редакції статті 288 та 289 Кодексу адміністративного судочинства України щодо особливостей провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України, а також зі приводу затримання іноземців або осіб без громадянства. Передбачено порядок розгляду місцевим загальним судом як адміністративним судом позовних заяв іноземців та осіб без громадянства щодо оскарження рішень про їх примусове повернення в країну походження або третю країну чи їх примусове видворення за межі України. Законом визначено підстави, за яких органи охорони державного кордону та інші уповноважені державні органи подають до вказаного суду позовну заяву про застосування судом до іноземця або особи без громадянства одного із примусових заходів. Серед них: ухилення іноземців або осіб без громадянства, стосовно яких прийнято рішення про примусове видворення або реадмісію, від виконання цього рішення; перешкоджання ними проведенню процедури видворення чи реадмісії відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію; наявність ризику їх втечі; відсутність у таких осіб документа, що дає право на виїзд з України;

⁶² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України : Закон України від 24.02.2023 № 2952-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2952-20#Text>

вчинення іноземцями та особами без громадянства до завершення процедури розгляду та прийняття рішення за заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, порушення законодавства України про державний кордон або про правовий статус іноземців. У Законі надається визначення та порядок застосування судом таких примусових заходів, як: затримання з метою ідентифікації та/або забезпечення примусового видворення за межі території України; затримання з метою забезпечення передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію; взяття на поруки підприємством, установою чи організацією; зобов'язання внести заставу, а також строки затримання цих осіб та умови, які унеможливають їх примусове видворення чи реадмісію. У Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» викладено в новій редакції норми, що визначають підстави, за яких органи охорони державного кордону та інші уповноважені державні органи можуть приймати рішення про примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства, а саме: затримання за незаконне перетинання (спробу незаконного перетинання) державного кордону України; ухилення від виконання рішення про примусове повернення; невиконання у встановлений строк без поважних причин такого рішення тощо. Положення Закону встановлюють порядок виконання та контролю за правильністю і своєчасністю виконання такого рішення, а також порядок і строки розміщення вказаних осіб у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, необхідного для їх ідентифікації та забезпечення примусового видворення (реадмісії) за межі України.

Рекомендації ЄК *щодо розширення повноважень правоохоронних органів для створення дієвої системи протидії загрозам учинення за допомогою БПС терористичних актів (диверсій), що відповідає європейським правилам і процедурам експлуатації БПС*, забезпечено положеннями Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню»⁶³. Зокрема, у Законі запропоновано нову редакцію норм Повітряного кодексу України, які регламентують порядок взаємодії уповноваженого органу з питань цивільної авіації, підрозділів Повітряних Сил Збройних Сил України, інших військових формувань з органами Національної поліції України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України щодо контролю за використанням повітряного простору України під час охорони державного кордону України, захисту об'єктів критичної інфраструктури, важливих державних об'єктів, контролю польотів повітряних суден та переміщення інших об'єктів, що перетинають державний кордон України або виконують польоти в межах зон з особливим режимом використання та у спеціальних зонах повітряного простору України. Положення Закону визначають повноваження зазначених державних органів щодо

⁶³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню : Закон України від 13.07.2023 № 3232-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3232-20#Text>

здійснення відповідно до їх компетенції заходів із нейтралізації загроз громадській безпеці і порядку, особам та майну, що виникають у зв'язку з експлуатацією БПС або безпілотної авіаційної системи з порушенням порядку та правил використання повітряного простору України, а також щодо протидії диверсійним проявам і запобігання терористичним актам. Із цією метою внесено зміни до низки законів, що регламентують діяльність Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, Національної гвардії України та Національної поліції України, якими визначено повноваження цих органів щодо: вжиття заходів для запобігання, виявлення та припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України, пов'язаного з експлуатацією БПС; використання спеціальних засобів та/або пристроїв для виявлення та припинення таких порушень; примусового припинення польоту БПС шляхом перехоплення, пошкодження чи знищення такого судна та/або його складових частин у разі, якщо воно використовується для вчинення правопорушення, або становить загрозу життю чи здоров'ю людей та/або працівників зазначених органів, або створює небезпеку об'єктам, що охороняються; вжиття інших заходів для припинення вказаних правопорушень та притягнення правопорушників до відповідальності згідно із законом; використання БПС із метою забезпечення державної безпеки; використання БПС для охорони об'єктів зі спеціальним режимом, об'єктів критичної інфраструктури, державної охорони органів державної влади та посадових осіб.

2.3. Боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів

Виконання рекомендацій ЄК *щодо посилення інституційної спроможності антикорупційних органів, уточнення повноважень стосовно перевірки декларацій* забезпечено прийняттям законів України:

1) *«Про внесення зміни до статті 5 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо посилення інституційної спроможності Національного антикорупційного бюро України»*⁶⁴, норми якого спрямовані на посилення кадрового потенціалу НАБУ, зокрема шляхом збільшення чисельності штату з 700 до 1000 осіб та поетапного проведення конкурсу на заміщення додаткових вакантних посад;

2) *«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури»*⁶⁵, відповідно до якого САП надано статус юридичної особи публічного права, яка має відокремлене майно, що є державною власністю, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням; надано повноваження керівнику САП самостійно визначати структуру, штат та організацію діяльності САП. Удосконалено процедури конкурсного відбору для призначення на адміністративну посаду в САП та на посаду прокурорів; вимоги до членів конкурсної комісії; окремо врегульовано питання дисциплінарної відповідальності прокурорів САП і визначено положення щодо підзвітності керівництва САП (включно з проведенням оцінки ефективності та періодичним зовнішнім аудитом, що проводитиметься зовнішніми експертами з міжнародним досвідом);

3) *«Про внесення змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» щодо діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури»*⁶⁶, який прийнято з метою узгодження норм Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Закону України «Про прокуратуру» в частині повноважень прокурорів САП, уповноважених наказом заступника Генерального прокурора – керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури здійснювати нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності;

4) *«Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення регулювання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень,*

⁶⁴ Про внесення зміни до статті 5 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо посилення інституційної спроможності Національного антикорупційного бюро України : Закон України від 08.12.2023 № 3502-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3502-20#Text>

⁶⁵ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури : Закон України від 08.12.2023 № 3509-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3509-20#Text>

⁶⁶ Про внесення змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» щодо діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури : Закон України від 18.07.2024 № 3887-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3887-20#Text>

пов'язаних з корупцією»⁶⁷, положення якого визначають, що додаткове покарання у виді штрафу може бути призначене у разі, коли таке покарання не передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України, виключно у випадку затвердження судом угоди про визнання винуватості в кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, та за умови узгодження сторонами угоди додаткового покарання у виді штрафу. Розмір штрафу узгоджується сторонами угоди та призначається судом у таких межах: від 20 000 (340 000 грн) до 120 000 (2 040 000 грн) НМДГ – у разі вчинення нетяжкого злочину; від 120 000 (2 040 000 грн) до 6 000 000 (102 000 000 грн) НМДГ – у разі вчинення тяжкого злочину; від 270 000 (4 590 000 грн) до 12 000 000 (204 000 000 грн) НМДГ – у разі вчинення особливо тяжкого злочину (зміни до частини третьої статті 53 КК України). У кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, суд приймає рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням у випадку затвердження угоди про визнання винуватості, якщо сторонами угоди узгоджено звільнення від відбування покарання у виді позбавлення волі на строк не більше восьми років або іншого більш м'якого покарання, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням (абзац другий частини другої статті 75 КК України). Визначено перелік обставин, з урахуванням яких здійснюється укладення угоди про визнання винуватості між прокурором відповідного рівня та підозрюваним чи обвинуваченим у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень. Сторонам угоди надається право до моменту видалення суду до нарадчої кімнати ініціювати зміни до укладеної угоди та, у разі досягнення згоди, укласти нову угоду. Повторне звернення з угодою з тим самим підозрюваним, обвинуваченим в одному кримінальному провадженні допускається одноразово у разі усунення підстав, на основі яких суд відмовив у затвердженні такої угоди. У разі повторної відмови судом у затвердженні угоди наступне звернення з угодою з тим самим підозрюваним, обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні не допускається (зміни до статті 470 КПК України);

5) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування медико-соціальної експертизи та впровадження оцінювання повсякденного функціонування особи»⁶⁸*, яким внесено зміни до Закону України «Про запобігання корупції» і передбачено, що голови та члени медико-соціальних експертних комісій, особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням повноважень голови або члена медико-соціальної експертної комісії, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до статті 45 цього Закону.

⁶⁷ Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення регулювання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією : Закон України від 29.10.2024 № 4033-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4033-20#Text>

⁶⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування медико-соціальної експертизи та впровадження оцінювання повсякденного функціонування особи : Закон України від 19.12.2024 № 4170-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4170-20#Text>

Заходи фінансового контролю щодо такої декларації можуть бути здійснені протягом трьох років із моменту її подання до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

6) *«Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану»⁶⁹*, яким відновлено електронне декларування та відкритий доступ (з урахуванням безпекових заходів) до реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Відновлено дію механізмів фінансового контролю, також встановлено, що подані особами-декларантами декларації проходитимуть логічний і арифметичний контроль із визначенням показників ризику для проведення повної перевірки;

7) *«Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо приведення окремих положень у відповідність до висновків Європейської Комісії щодо України»⁷⁰*, положення якого скасовують обмеження повноважень НАЗК стосовно продовження перевірки активів, які вже пройшли процес перевірки, та щодо перевірки майна, набутого декларантами до призначення на посаду державної служби, без шкоди для правил, що застосовуються до національної безпеки під час воєнного стану. Встановлено, що повна перевірка декларації проводиться в частині об'єктів декларування, не охоплених повною перевіркою декларацій відповідного суб'єкта декларування за попередні періоди, крім випадків, коли НАЗК отримало нову інформацію про об'єкт, який перевірявся, або коли наявні нові джерела інформації, що не були відомі чи не були доступні під час проведення попередньої повної перевірки (частина п'ята статті 51-3 Закону).

На виконання рекомендації ЄК щодо **удосконалення захисту викривачів корупції** прийнято Закон України *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги»⁷¹*, яким до гарантій захисту викривача віднесено право на безоплатну правничу допомогу.

У сфері **забезпечення відповідності законодавства щодо боротьби з відмиванням грошей стандартам Групи з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (далі – FATF)** прийнято Закони України:

1) *«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів*

⁶⁹ Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану : Закон України від 20.09.2023 № 3384-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4170-20#Text>

⁷⁰ Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо приведення окремих положень у відповідність до висновків Європейської Комісії щодо України : Закон України від 08.12.2023 № 3503-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3503-20#Text>

⁷¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги : Закон України від 10.04.2023 № 3022-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3022-20#Text>

України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом»⁷², положеннями якого запроваджено кримінальну відповідальність за «проходження навчання тероризму», «перетинання державного кордону України з терористичною метою», за фінансування цих діянь. Відповідно до абзацу 18 частини четвертої статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»⁷³ Національне антикорупційне бюро України включено до суб'єктів, які в разі необхідності можуть бути залучені до участі у здійсненні заходів, пов'язаних із попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності;

2) «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб»⁷⁴, прийняття якого є умовою вступу України до Європейського Союзу та отримання фінансової допомоги від МВФ. Норми Закону, окрім скасування трирічного обмеження для статусу публічного діяча, передбачають застосування ризик-орієнтованого підходу під час визначення обсягу та тривалості заходів фінансового моніторингу, які необхідно вживати стосовно таких діячів. Зокрема, передбачено, що через 12 місяців після звільнення PER («Politically Exposed Persons», «політично значуща особа») з посади банки та інші фінансові установи мають переглянути його ризик. У разі, якщо фінансові операції, що проводилися такою особою протягом цього часу, становили низький ризик, та якщо така особа не несе ризик, властивий PER, суб'єкти первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) не зобов'язані вживати на постійній основі поглиблений моніторинг ділових відносин із ним (тобто, встановлювати джерела статків такої особи та джерела коштів для її фінансових операцій); встановлено обов'язок СПФМ надати протягом п'яти робочих днів клієнту-PER письмові пояснення з обґрунтуванням причини відмови у здійсненні фінансових операцій або встановленні ділових відносин. Задекларовано також обов'язок національного PER після припинення виконання ним визначених публічних функцій повідомляти банку на його запит про виконання (припинення виконання) таких функцій та передбачено штраф у розмірі до 100 тис. неоподаткованих мінімумів (1,7 млн грн) за неналежне застосування ризик-орієнтованого підходу до PER (присвоєння необґрунтованого рівня ризику, безпідставна відмова від проведення фінансових операцій тощо).

На виконання рекомендації ЄК щодо *мінімізації корупційних ризиків у процесах планування, розроблення та прийняття нормативно-правових*

⁷² Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом : Закон України від 21.03.2023 № 2997-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2997-20#Text>

⁷³ Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#n57>

⁷⁴ Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб : Закон України від 17.10.2023 № 3419-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3419-IX#Text>

актів; забезпечення прозорості діяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб у взаємодії з інституціями громадянського суспільства та бізнесу прийнято Закони України:

1) *«Про лобіювання»*⁷⁵, норми якого визначають правові засади діяльності, що здійснюється з метою впливу (спроби впливу) на суб'єкт правотворчої діяльності (крім Українського народу на всеукраїнському референдумі, територіальної громади на місцевому референдумі) та/або суб'єкт правотворчої ініціативи в комерційних інтересах бенефіціара (за винагороду, що отримується прямо або опосередковано, та/або з оплатою фактичних витрат, необхідних для її здійснення) або у власних комерційних інтересах особи та стосується предмета лобіювання (нормативно-правового акта, щодо планування розроблення, розроблення та/або прийняття (видання) якого, внесення змін до якого, втрати чинності (скасування) яким (або утримання від таких дій) суб'єкт лобіювання здійснює вплив (спробу впливу) на суб'єкта правотворчої діяльності та/або правотворчої ініціативи.

Повноваження щодо забезпечення ведення Реєстру прозорості – інформаційно-комунікаційної системи, що забезпечує збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення та надання інформації про суб'єктів лобіювання, – покладаються на НАЗК;

2) *«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо порушення законодавства у сфері лобіювання»*⁷⁶, яким врегульовано питання настання відповідальності у разі недотримання вимог законодавства з питань лобіювання. Внесені до КУпАП зміни передбачають: доповнення переліку адміністративних стягнень заборорою здійснення лобіювання (пункт 5⁻² статті 24); відповідальність за незаконне здійснення лобіювання (стаття 188⁻⁴⁶⁻¹) особою, яка не отримала статусу суб'єкта лобіювання, або особою, статус суб'єкта лобіювання якої припинений або зупинений, та за порушення законодавства у сфері лобіювання (стаття 188⁻⁴⁶⁻²), а саме за: неподання або несвоєчасне подання звіту щодо лобіювання до Реєстру прозорості; неподання або несвоєчасне подання до НАЗК заяви про зупинення або припинення статусу суб'єкта лобіювання або заяви про виключення з Реєстру прозорості відомостей щодо фізичної особи, яка здійснює лобіювання від імені юридичної особи – суб'єкта лобіювання; порушення встановлених законом обмежень щодо предмета лобіювання або здійснення лобіювання в комерційних інтересах особи.

Із метою **імплементатії положень Конвенції ОЕСР про боротьбу з хабарництвом, впровадження додаткових запобіжників протидії корупції** прийнято закони України:

1) *«Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врахування положень Рекомендацій Ради Організації економічного співробітництва та*

⁷⁵ Про лобіювання : Закон України від 23.02.2024 № 3606-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text>

⁷⁶ Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо порушення законодавства у сфері лобіювання : Закон України від 21.03.2024 № 3620-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3620-IX#Text>

розвитку стосовно податкових заходів для подальшої боротьби з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях»⁷⁷, положення якого передбачають: розширення переліку обставин (фактів), які можуть свідчити про надання платником податків неправомірної вигоди службовій особі іноземної держави; надання контролюючими органами НАБУ повідомлення про виявлені під час перевірок платників податків обставини (факти), які можуть свідчити про надання неправомірної вигоди та інформування про це платника податків; збільшення строків зберігання документів платника податків у разі отримання ним інформації про обставини (факти), які можуть свідчити про надання ним неправомірної вигоди. Встановлено податкові наслідки врахування витрат, здійснених із корупційною метою, для українських службових осіб, та запроваджено пряму заборону віднесення для цілей оподаткування витрат, пов'язаних з отриманням неправомірної вигоди, як загальний принцип податкового законодавства;

2) «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення механізмів притягнення юридичних осіб до відповідальності за підкуп посадових осіб іноземних держав»⁷⁸, яким запроваджено: підстави застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру незалежно від притягнення до кримінальної відповідальності фізичної особи; підстави для звільнення юридичної особи від застосування до неї таких заходів; можливість застосування до юридичної особи додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру у вигляді тимчасового обмеження діяльності юридичної особи або тимчасового обмеження в отриманні прав та/або переваг. Також передбачено випадки застосування спеціальної конфіскації на підставі ухвали суду; збільшення розмірів штрафу, що застосовується до юридичних осіб як основний захід кримінально-правового характеру; правила та підстави застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за спеціальною процедурою тощо.

Застосування до юридичних осіб додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру у виді обмежень діяльності чи обмежень в отриманні прав та/або переваг, визначених КК України, визнано підставою для тимчасового припинення їх діяльності або обмеження можливостей отримувати права та/або переваги.

Законодавчо визначено: підстави здійснення кримінального провадження щодо застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у спеціальному порядку (глава 37-1 КПК України) – для автономного кримінального провадження стосовно юридичної особи на стадії досудового

⁷⁷ Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врахування положень Рекомендацій Ради Організації економічного співробітництва та розвитку стосовно податкових заходів для подальшої боротьби з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях : Закон України від 04.12.2024 № 4112-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4112-20#Text>

⁷⁸ Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення механізмів притягнення юридичних осіб до відповідальності за підкуп посадових осіб іноземних держав : Закон України від 04.12.2024 № 4111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4111-20#Text>

розслідування та судового розгляду; особливості участі представника, захисника юридичної особи, можливість скасування обмежень стосовно юридичної особи; питання закінчення досудового розслідування шляхом або закриття кримінального провадження, або звернення до суду з актом про застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру; можливість укладення угоди в кримінальному провадженні щодо застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру в спеціальному порядку та особливості судового провадження щодо укладення угод; особливості виконання ухвали про застосування заходів кримінально-правового характеру тощо.

На виконання рекомендації ЄК щодо **обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне** життя прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного фінансування та контролю за діяльністю політичних партій»⁷⁹, положення якого спрямовані на забезпечення здійснення державного контролю НАЗК за дотриманням законодавчих обмежень щодо фінансування політичних партій, за цільовим використанням політичними партіями коштів, виділених із державного бюджету на фінансування їх статутної діяльності, своєчасністю подання звітів партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, повнотою таких звітів, звіту зовнішнього незалежного фінансового аудиту діяльності партій, відповідністю їх оформлення встановленим вимогам, достовірністю включених до них відомостей. Зокрема, відновлено обов'язок політичних партій подавати звіти після майже чотирирічної перерви, що виникла спершу через обмеження COVID-19, а згодом – через запровадження воєнного стану, і, відповідно, відновлено обов'язок Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) перевіряти ці звіти. Шляхом внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України⁸⁰ врегульовано особливості провадження у справах щодо державного фінансування статутної діяльності політичних партій (стаття 289⁵). Також серед законодавчих новел: звільнення політичних партій від встановленої законом відповідальності за подання звіту з неповною та/або недостовірною інформацією протягом воєнного стану за наявності відповідних обставин (втрата первинних документів, внаслідок воєнних дій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, тощо); право партії розміщувати кошти, у тому числі державного фінансування, на депозитному рахунку в національній валюті в установі банку України.

⁷⁹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного фінансування та контролю за діяльністю політичних партій : Закон України від 23.08.2023 № 3337-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3337-20#Text>

⁸⁰ Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

2.4. Політика безпеки та оборони

Виконання рекомендацій ЄК **щодо інтегрованого управління кордонами** забезпечено прийняттям законів України:

1) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України»⁸¹*, який спрямовано на подальший розвиток і поліпшення загальнодержавної системи охорони й захисту державного кордону, належного реагування на порушення законодавства України про державний кордон, удосконалення правових засад скоординованої діяльності Державної прикордонної служби України, Збройних Сил України та інших складових сектору безпеки і оборони із захисту державного кордону України;

2) *«Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо стратегічних основ інтегрованого управління державним кордоном України»⁸²*, що має на меті гармонізацію вітчизняного законодавства із законодавством ЄС у питаннях прикордонного контролю та інтегрованого управління кордонами, а саме приведення положень національного законодавства у відповідність до вимог регламентів ЄС 2019/1896 від 13.11.2019 та № 2022/922 від 09.06.2022 щодо інтегрованого управління кордонами відповідно до стандартів і нормативів ЄС.

На виконання рекомендацій ЄК **щодо посилення інституційних спроможностей уповноважених суб'єктів у сфері боротьби з тероризмом** спрямовані закони України:

1) *«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом»⁸³*, який імплементує в національне законодавство положення Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також посилює спроможності загальнодержавної системи боротьби з тероризмом з урахуванням європейських і загальносвітових практик у сфері протидії терористичній діяльності, виконання Україною її міжнародно-правових зобов'язань у сфері боротьби з тероризмом. Окрім імплементації положень Додаткового протоколу, передбачається удосконалення існуючої системи боротьби з тероризмом, зокрема в частині запровадження дієвих механізмів із запобігання, виявлення, протидії терористичній діяльності, уточнення переліку суб'єктів боротьби з тероризмом (з урахуванням сучасної системи органів державної влади), коригування

⁸¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України : Закон України від 24.02.2023 № 2952-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2952-20#Text>

⁸² Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо стратегічних основ інтегрованого управління державним кордоном України : Закон України від 16.07.2024 № 3858-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3858-20#Text>

⁸³ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом : Закон України від 21.03.2023 № 2997-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2997-20#Text>

повноважень безпосередніх суб'єктів боротьби з тероризмом, посилення міжнародного співробітництва з питань протидії тероризму;

2) *«Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб»⁸⁴*, прийнятий з метою впровадження у вітчизняне законодавство стандартів FATF та вимог Директиви (ЄС) 2015/849. Закон зобов'язує суб'єкта первинного фінансового моніторингу забезпечити належне застосування ризик-орієнтованого підходу під час обслуговування клієнтів, які є політично значущими особами, членами їх сімей, особами, пов'язаними з політично значущими особами. Водночас із метою приведення норм законодавства України у сфері запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму у відповідність до європейських правил встановлено правові норми, згідно з якими політично значущі особи після припинення виконання визначних публічних функцій вважаються такими, що не несуть ризику, притаманного політично значущим особам;

3) *«Про внесення змін до деяких законів України щодо формування та ведення переліку терористичних організацій (груп)»⁸⁵*, положення якого встановлюють алгоритм включення організацій (груп) до переліку терористичних організацій (груп), регулюють процедури та визначають підстави для включення і виключення організацій (груп) до/з цього переліку з метою посилення інституційних спроможностей України в протидії терористичній діяльності.

Законодавче забезпечення санкційної політики в контексті рекомендацій ЄК гарантовано прийняттям законів України:

1) *«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом»⁸⁶*, яким передбачається законодавче розширення видів санкцій, що можуть застосовуватися, зокрема до терористичних організацій та груп;

2) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування санкцій»⁸⁷*, який спрямований на забезпечення здійснення

⁸⁴ Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб : Закон України від 17.10.2023 № 3419-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3419-20#Text>

⁸⁵ Про внесення змін до деяких законів України щодо формування та ведення переліку терористичних організацій (груп) : Закон України від 18.12.2024 № 4156-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4156-20#Text>

⁸⁶ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом : Закон України від 21.03.2023 № 2997-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2997-20#Text>

⁸⁷ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування санкцій : Закон України від 13.07.2023 №3223-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3223-20#Text>

державою в умовах воєнного стану ефективної санкційної політики. Зокрема, передбачається удосконалення порядку стягнення активів фізичних та юридичних осіб у дохід держави, забезпечення належного розгляду Вищим антикорупційним судом справ про застосування санкцій, удосконалення функціонування Державного реєстру санкцій щодо організації надання публічного доступу до актуальної й достовірної інформації про всіх суб'єктів, щодо яких застосовано персональні санкції, встановлення спеціального строку звернення з відповідною заявою до суду, а саме – протягом строку дії правового режиму воєнного стану;

3) *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України»⁸⁸*, положення якого спрямовані на вдосконалення правових засад діяльності Антимонопольного комітету України з метою підвищення ефективності запобігання, виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, вдосконалення контролю за концентраціями суб'єктів господарювання. Водночас закон наближає до права ЄС низку положень законодавства у сфері захисту економічної конкуренції щодо заборони здійснення антиконкурентних узгоджених дій. Метою закону є вдосконалення державної політики у сфері захисту економічної конкуренції з метою імплементації вимог статті 256 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Верховною Радою України 16 вересня 2014 року. Закон також сприятиме виявленню антиконкурентних узгоджених дій, має посилити санкції стосовно порушників та їх дієвість;

4) *«Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»⁸⁹*, який спрямовано на запобігання втратам бюджету й виконання платниками податків своїх обов'язків щодо сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також удосконалення процедури застосування, реалізації і моніторингу персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), формалізацію повноважень контролюючих органів із реалізації санкцій, забезпечення ефективної організації роботи з питань реалізації законодавства щодо застосування до платників податків персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій);

⁸⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України : Закон України від 09.08.2023 № 3295-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-20#Text>

⁸⁹ Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) : Закон України від 10.08.2023 № 3317-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3317-20#Text>

5) «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього»⁹⁰, яким передбачається виконання внутрішньодержавних процедур, необхідних для набрання чинності для України Римським статутом Міжнародного кримінального суду та поправками до нього, забезпечення виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції. Закон спрямований на реалізацію статті 8 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. За наслідками ратифікації Римського статуту Україна набула повноправного членства в Міжнародному кримінальному суді та братиме участь у роботі Асамблеї держав – учасниць Римського статуту, також вона зможе подавати кандидатури для обрання суддів і прокурорів Міжнародного кримінального суду. Ратифікувавши Римський статут, Україна демонструє прихильність верховенству права, готовність врегульовувати міжнародні суперечки й робить потужну зовнішньополітичну заяву на підтримку міжнародного миру і безпеки. Членство в Римському статуті надає змогу сприяти запобіганню і стримуванню вчинення особливо тяжких злочинів у майбутньому, справедливому покаранню осіб, винних у скоєнні особливо тяжких злочинів, які викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства;

6) «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього»⁹¹, норми якого спрямовані на приведення положень Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України у відповідність до норм Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Приведення кримінального та кримінального процесуального законодавства України у відповідність із Римським статутом сприятиме оновленню вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність у світлі останніх тенденцій міжнародного права, має забезпечити необхідний рівень імплементації положень Римського статуту Міжнародного кримінального суду щодо кримінально-правового переслідування за найбільш тяжкі міжнародні злочини (злочин геноциду, злочин агресії, злочини проти людяності та воєнні злочини), застосування реального і адекватного покарання до осіб, які їх вчинили, з урахуванням вимог Римського статуту.

Із метою виконання рекомендацій ЄК **щодо забезпечення кібербезпеки та посилення кіберзахисту** прийнято такі закони України:

1) «Про внесення змін до деяких законів України у сфері електронних комунікацій щодо визначення періоду дії норм та положень, пов'язаних з

⁹⁰ Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 21.08.2024 № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>

⁹¹ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 09.10.2024 № 4012-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text>

правовим режимом воєнного стану»⁹², яким передбачається внесення змін до деяких законодавчих актів у сфері електронних комунікацій, пов'язаних із дією правового режиму воєнного стану, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. Визначено, що мають використовуватися однакові правові конструкції для всіх тимчасових норм і положень законодавства у сфері електронних комунікацій;

2) «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння забезпеченню сталого функціонування електронних комунікаційних мереж та надання електронних комунікаційних послуг, а також заборони демонтажу електронних комунікаційних мереж в умовах надзвичайного та воєнного стану»⁹³, положення якого спрямовані на недопущення демонтажу електронних комунікаційних мереж або їх частин в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану, окрім як за рішенням постачальника електронних комунікаційних мереж та/або послуг чи за рішенням суду. Крім того, Законом передбачається запровадження заходів щодо забезпечення функціонування електронних комунікаційних мереж в умовах воєнного стану, що вимагає сприяння постачальникам електронних комунікаційних мереж та/або послуг з боку військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування та посилює кіберзахист;

3) «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027)»⁹⁴, яким передбачається забезпечення виконання всіх необхідних внутрішньодержавних процедур щодо набрання чинності зазначеною Угодою та набуття асоційованого членства України в програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027). Створюються передумови для участі України в Програмі Європейського Союзу, яка надає додаткові стимули і можливості задля цифрової трансформації пріоритетних галузей та сфер суспільного життя, розвитку цифрової економіки, ІТ бізнесу, штучного інтелекту, підвищення цифрових навичок громадян. Приєднання до Програми сприятиме реалізації цифрових проєктів в Україні, посилить співпрацю з міжнародними партнерами шляхом підтримки проєктів, заснованих на принципах цифрового законодавства і політики ЄС, сприятиме виконанню зобов'язань України за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, зокрема за Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та

⁹² Про внесення змін до деяких законів України у сфері електронних комунікацій щодо визначення періоду дії норм та положень, пов'язаних з правовим режимом воєнного стану : Закон України від 13.07.2023 № 3245-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3245-20#Text>

⁹³ Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння забезпеченню сталого функціонування електронних комунікаційних мереж та надання електронних комунікаційних послуг, а також заборони демонтажу електронних комунікаційних мереж в умовах надзвичайного та воєнного стану: Закон України від 17.12.2024 № 4150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4150-20#Text>

⁹⁴ Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021-2027): Закон України від 23.02.2023 № 2926-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2926-IX#Text>

Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони;

4) *«Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформації та кіберзахисту державних інформаційних ресурсів, об'єктів критичної інформаційної інфраструктури»⁹⁵*, положення якого спрямовані на нормативне забезпечення захищеності від кібератак інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем, в яких обробляються державні інформаційні ресурси або інформація з обмеженим доступом категорій «службова інформація» та «державна таємниця» об'єктів критичної інформаційної інфраструктури; на створення належної правової основи для здійснення заходів для ідентифікації та виявлення ризиків, забезпечення обізнаності щодо ризиків та кіберзагроз; побудову системи реагування, удосконалення систем безпеки ІКС, що має на меті загальне посилення спроможностей національної системи кібербезпеки.

⁹⁵ Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформації та кіберзахисту державних інформаційних ресурсів, об'єктів критичної інформаційної інфраструктури : Закон України від 27.03.2025 № 4336-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4336-IX#Text>

Розділ 3

Законодавчий мейнстрімінг у контексті реалізації переговорної рамки з верховенства права та безпекової політики

Відповідно до Звітів ЄК про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС Україна загалом зберігає динаміку реформ і законодавство в досліджуваних сферах оцінюється як прийнятне.

Статистична інформація щодо імплементації актів права ЄС (acquis ЄС) у межах переговорних розділів 23, 24, 31 відповідно до Звітів за результатами проведення первинної оцінки за 2023 рік та про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2024 рік) є такою (Рис. 8–12):

2023 рік⁹⁶:

Розділ 23 «Судова влада та основоположні права»

Рис. 8.

Розділ 24 «Юстиція, свобода та безпека»

Рис. 9.

⁹⁶ Звіт України за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) за 2023 рік. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf

Розділ 31 «Зовнішня політика та політика безпеки і оборони»

Рис. 10.

2024 рік⁹⁷:

Національний діалог, безпека та оборона

Рис. 11.

Юстиція, свобода, безпека та права людини

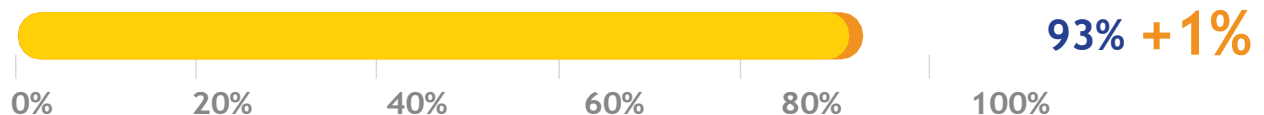

Рис. 12.

Кроки, що передбачають наближення України до членства в ЄС, відображені у Плані законопроектної роботи Верховної Ради України на 2025 рік⁹⁸, Плані пріоритетних дій Уряду на 2025 рік⁹⁹, Плані заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року¹⁰⁰, інших

⁹⁷ Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2024 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>

⁹⁸ План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2025 рік : Затверджений постановою Верховної Ради України від 1 лютого 2025 року № 4228-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4228-20#Text>

⁹⁹ План пріоритетних дій Уряду на 2025 рік : Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2025 р. № 131-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/131-2025-%D1%80#Text>

¹⁰⁰ План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року : Затверджений розпорядженням Кабінету

документах публічної політики. Також питання судової системи і боротьби з корупцією відносяться до розділів (3, 4), які охоплені Компонентом І Плану для Ukraine Facility¹⁰¹. Завданнями реформ, що проводитимуться в рамках цього Компонента, визначено: посилення підзвітності, доброчесності та професіоналізму судової влади; реформування питань банкрутства та неплатоспроможності і виконання судових рішень; цифровізацію судової системи; реформування прокуратури; розвиток інституційної спроможності антикорупційної інфраструктури; удосконалення законодавчої бази для більш ефективної боротьби з корупцією; запобігання відмиванню коштів.

Подальші реформи представлені в Дорожній карті з питань верховенства права¹⁰², в якій за відповідними сферами передбачено (рис. 13):

Правосуддя – 27 стратегічних результатів → 28 законопроектів/завдань для законодавчого урегулювання;

Боротьба з корупцією – 20 стратегічних результатів → 18 законопроектів/завдань для законодавчого урегулювання;

Юстиція, свобода та безпека – 33 стратегічні результати → 63 законопроекти/завдання для законодавчого урегулювання.

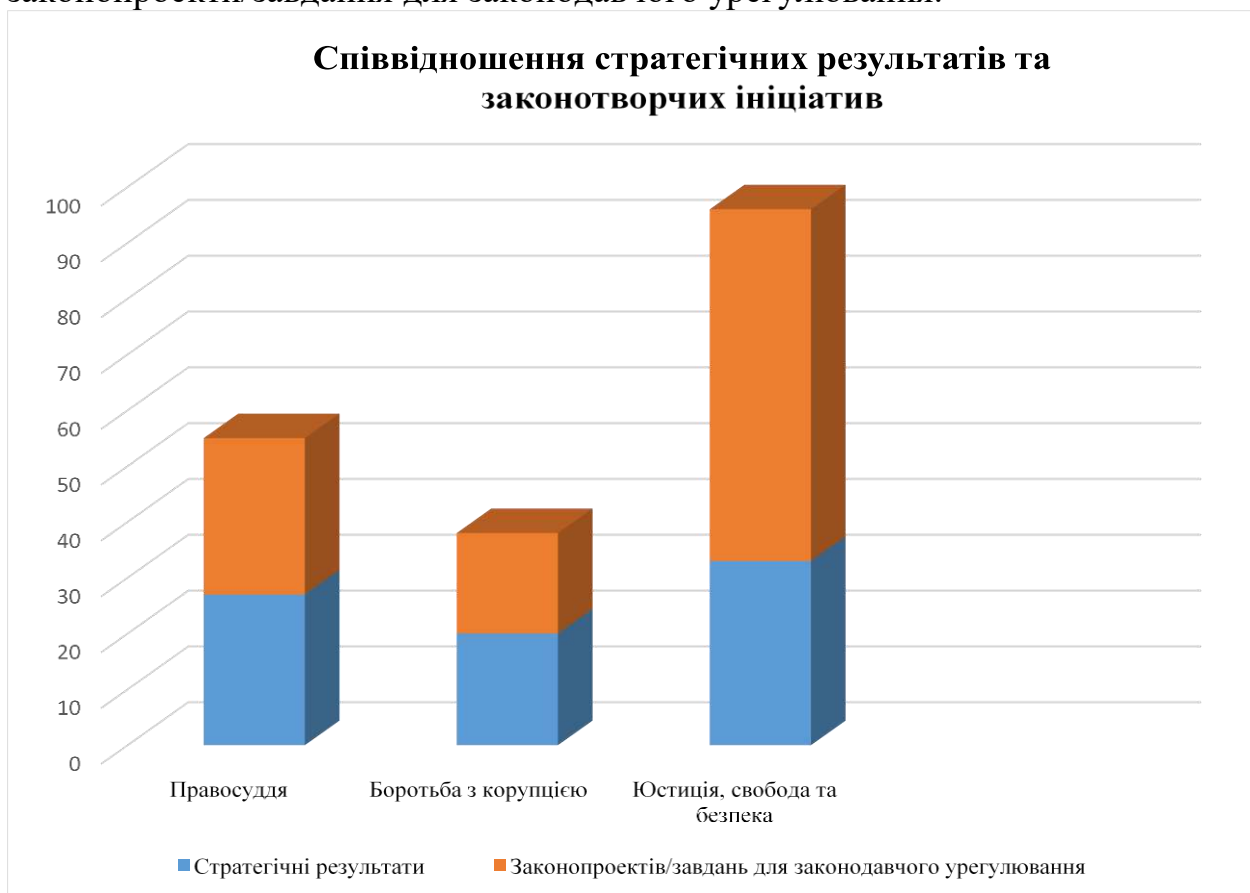

Рис. 13.

Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 300-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2025-%D1%80#Text>

¹⁰¹ План для Ukraine Facility на 2024-2027 роки. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>

¹⁰² Дорожня карта з питань верховенства права. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf

Україна досягла значних успіхів за сферою **«конституційне правосуддя та функціонування судової системи»**, яка є предметом особливої уваги ЄС, враховуючи, що стабільна судова система необхідна для забезпечення верховенства права.

Водночас новий середньостроковий стратегічний документ для системи правосуддя (на заміну Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки) має охоплювати: оптимізацію мережі судів, системи судоустрою та управління судами; реформу Верховного Суду та Конституційного Суду України; посилення ролі Вищої ради правосуддя та оптимізацію Державної судової адміністрації України (далі – ДСА); дистанційне проведення з'їзду суддів України; розширення видів спеціалізації в судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій; модернізацію процесуальних кодексів; забезпечення ефективності виконання судових рішень; функціонування інституту альтернативного вирішення спорів; цифровізацію; реформування адвокатури, юридичної освіти та системи підготовки суддів.

До основних напрямів подальших реформ у системі правосуддя можна віднести такі (Рис. 14, 15)*.

Удосконалення конституційної процедури та діяльності Конституційного Суду України забезпечуватиметься: розглядом справ у розумні строки та запровадженням автоматизованої системи розподілу справ; перевіркою доброчесності суддів КСУ; введенням механізмів притягнення суддів КСУ до дисциплінарної відповідальності; чітким визначенням повноважень Сенату КСУ щодо передачі справ на розгляд Великої палати КСУ, а також конкретизацією правил конституційного провадження; підвищенням ефективності інституту конституційної скарги; розмежуванням повноважень між Верховним Судом і Конституційним Судом України щодо тлумачення Конституції України та вирішення питання про конституційність законів; переглядом вимог про оголошення нового конкурсу, якщо кількість рекомендованих кандидатів менше двох на вакансію; ухваленням Кодексу етики судді Конституційного суду України.

Посиленню процесуальної та функціональної спроможності Верховного Суду сприятиме: забезпечення сталості та єдності судової практики; удосконалення, зокрема, касаційних фільтрів для зниження навантаження на суддів ВС; розширення можливостей розгляду справ касаційними судами в письмовому провадженні (в адміністративному, кримінальному, господарському процесах); вдосконалення конкурсної процедури на посади суддів ВС; запровадження інституту зразкової справи у цивільному та господарському судочинстві; унормування порядку звернення ВС до ЄСПЛ за консультативними висновками згідно з Протоколом № 16 до Конвенції про захист прав людини і

* Напрями подальших реформ сформульовані з урахуванням Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2024–2029 роки (URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/310626-novaya-strategiya-sudebnoy-reformy-cto-vlast-planiruet-sdelat-s-pravosudiem-do-2029-goda>) та Тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році. URL: <https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2024/09/tinovyi-zvit-rozdil-23-yes-ukrayina.pdf>

основоположних свобод¹⁰⁴. У довгострокових планах – зміна структури ВС зі збереженням статусу суддів.

Реорганізація системи місцевих загальних і адміністративних судів, удосконалення діяльності вищих спеціалізованих судів, організації судової влади та деяких процесуальних правил здійснення судочинства передбачає: початок роботи Спеціалізованого окружного адміністративного суду та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду; функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності; вдосконалення порядку розгляду справ Вищим антикорупційним судом; функціонування нової мережі судів першої інстанції, яка повинна відповідати потребам судової влади, новому адміністративно-територіальному поділу України та законодавству про декомунізацію тощо; розширення видів спеціалізації суддів у судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій (внутрішня спеціалізація, зокрема з розгляду сімейних спорів, військових кримінальних правопорушень, справ ветеранів війни) тощо;

Зміни в діяльності Вищої ради правосуддя і Вищої кваліфікаційної комісії суддів України забезпечуватимуться: передачею ВРП повноважень щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів та посадових осіб інших судових органів, які наразі належать до компетенції Ради суддів України; налагодженням роботи Служби дисциплінарних інспекторів ВРП; розробленням Кодексу етики членів Вищої ради правосуддя; наданням ВРП права прямого конституційного подання до КСУ; проведенням ВККС добору суддів усіх інстанцій та завершення кваліфікаційного оцінювання суддів.

Перегляд повноважень Державної судової адміністрації України та реорганізація Національної школи суддів України відбуватиметься з оптимізацією системи територіальних органів ДСА та створенням на базі НШСУ Тренінгового центру.

Цифровізація судової влади пов'язана з подальшим впровадженням ЄСІКС та ухваленням законодавства, яке розширить використання дистанційних онлайн-слухань, надасть дозвіл усім суддям брати участь в онлайн-голосуванні на з'їзді суддів за рішення або кандидатів до КСУ, ВРП, РСУ, а не лише делегатам.

Посилення інституційних спроможностей органів прокуратури забезпечуватиметься: прозорим і чесним, заснованим на заслугах, відборі прокурорів; призначенням на керівні (адміністративні) посади в прокуратурі за удосконаленою та прозорою процедурою; підвищенням спроможності Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів; впровадженням рекомендацій GRECO. Питання визначення (удосконалення) основних критеріїв оцінки ефективності та якості роботи прокуратури, критеріїв доброчесності та єдиного (однакового) механізму її перевірки віднесено до переліку законотворчих ініціатив щодо підвищення ефективності діяльності органів

¹⁰⁴ Протокол № 16 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Протокол ратифіковано із заявою Законом України № 2156-VIII від 05.10.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002-13#Text

прокуратури (План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2025 рік). Пріоритетне значення має посилення інституційної спроможності, автономного статусу та ефективності Ради прокурорів, як органу прокурорського самоврядування та інструменту захисту незалежності прокурорів й органів прокуратури загалом. Удосконалення потребує також система розподілу справ між прокурорами на основі суворих і об'єктивних критеріїв, включаючи спеціалізацію, з належними запобіжними заходами маніпуляції та дієвим механізмом оскарження рішень про відвід прокурора. З метою підвищення ефективності, прозорості та доброчесності органів досудового розслідування потребує впровадження, за підтримки ЄС, в підрозділах Офісу Генеральної прокуратури в якості пілотного проекту «Система менеджменту електронних розслідувань, ескалації, контролю та аналізу» (СМЕРЕКА).

Стосовно *удосконалення інституту адвокатури та надання правничої допомоги*, варто вказати на сигнали ЄК щодо доцільності його докорінного реформування. Цей інститут не зазнав прогресу у приведенні у відповідність до вимог Конституції України, відповідних європейських стандартів та передових практик. Реформа адвокатури повинна спрямовуватися на: перезавантаження органів Національної асоціації адвокатів України в напрямку прозорих процедур та підвищення кваліфікаційної, дисциплінарної, фінансової систем управління; оновлення підходів до ведення ЄРАУ; цифровізацію процесу обрання в органи адвокатського самоврядування; запровадження принципу доброчесності осіб, які мають намір стати адвокатом; створення прозорої, ефективної та вільної від корупції системи доступу до адвокатської професії.

Основними напрямками подальшої *оптимізації системи виконання судових рішень* мають стати: перехід до повноцінної змішаної моделі шляхом зрівняння повноважень державних і приватних виконавців; удосконалення механізму державних гарантій виконання судових рішень, зокрема й рішень ЄСПЛ; перегляд діючих мораторіїв на примусове стягнення боргу, зокрема тих, які були введені в період воєнного стану; запровадження ефективних сучасних інструментів виявлення майна боржника та забезпечення виконання судового рішення; посилення ролі інформаційних систем у виконавчому провадженні, зокрема в питаннях розшуку, арешту та стягнення майна боржника (цифровізація виконавчого провадження). На розгляді парламенту вже перебувають декілька законопроектів у цій сфері, зокрема і євроінтеграційних, які прийняті за основу.

За звітними показниками законодавче *забезпечення діяльності органів правопорядку* (як складової сил безпеки та оборони держави) має певний рівень підготовки до імплементації правових норм ЄС (*acquis* ЄС). Незважаючи на воєнні виклики, правоохоронні інституції продовжують демонструвати високу стійкість і рішучість у виконанні своїх повноважень.

Водночас, поряд із позитивними досягненнями в правоохоронному секторі, мають місце недоліки, пов'язані, зокрема з: обмеженістю правових і стратегічних рамок протидії злочинності; недосконалістю співпраці та координації у сфері розслідування злочинів, вчинених організованими групами,

міжнародної співпраці у кримінальних провадженнях; неурегульованістю механізмів забезпечення доброчесності та підзвітності співробітників органів правопорядку; наявністю правових і процедурних прогалин, дублювання і конфліктів юрисдикцій; невизначеністю щодо розподілу компетенцій та інституційною фрагментованістю повноважень органів правопорядку; обмежувальним характером операційних можливостей БЕБ; правовою невизначеністю щодо обігу зброї; тощо (Рис. 16).

Так, зокрема, виконання зазначених у Звітах ЄК рекомендацій щодо завершення **реформування органів правопорядку** та приведення законодавства України щодо правоохоронної системи у відповідність із нормами і стандартами права ЄС, удосконалення правових основ організації та діяльності органів правопорядку України, досягнення інституційної спроможності цих органів, включно з впровадженням ризик орієнтованих підходів стратегічного менеджменту і прогнозування їх діяльності, передусім потребує: реалізації положень Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки та Плану заходів щодо його виконання; розроблення та ухвалення загальної Концепції вказаного реформування, а також прийняття базового комплексного Закону України «Про органи правопорядку». У контексті вказаного реформування має бути удосконалено інститут підслідності, що передбачає чітке розмежування функцій та повноважень органів правопорядку.

Встановленню **ефективних механізмів забезпечення доброчесності та підзвітності співробітників Національної поліції України й інших органів правопорядку** сприятиме: запровадження прозорих і заснованих на заслугах, компетенції та досвіді процедур відбору та призначення на керівні посади в центральних і регіональних управліннях Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, інших органів правопорядку із залученням незалежних експертів, застосуванням чітких вимог до кандидатів та правил їх перевірки на наявність корупційних ризиків; створення згідно з європейськими стандартами захисту прав людини та запобігання корупції зовнішнього незалежного органу, до компетенції якого належатиме розгляд скарг на працівників органів правопорядку та на втручання в їх діяльність, здійснення дисциплінарних проваджень щодо них; внесення змін до статутних законів, що регулюють діяльність органів правопорядку, щодо вдосконалення процедур відбору, призначення і звільнення з посад керівників та співробітників цих структур.

Заходи, які сприятимуть підвищенню ефективності державної політики у сфері **запобігання та протидії серйозній/організованій злочинності**, передбачають: розроблення та ухвалення Національної стратегії боротьби з організованою злочинністю та плану дій з її реалізації (з урахуванням тенденцій та пріоритетів, визначених за результатами оцінки загроз цієї злочинності SOCTA та методології EMPACT (Європейської мультидисциплінарної платформи проти кримінальних загроз), створення підґрунтя для її реалізації; посилення поліцейської діяльності можливостями використання керованої

розвідувальної аналітики, відкритих джерел розвідки, управління та аналізу інформації; створення постійно діючого Національного координаційного органу для боротьби з організованою злочинністю; вдосконалення механізмів міжвідомчої взаємодії та координації органів правопорядку в зазначеній сфері; запровадження спеціалізації, усунення фрагментації та дублювання в діях компетентних органів правопорядку; вдосконалення правових рамок щодо статусу вогнепальної зброї, інших видів легкої та стрілецької зброї; проведення регулярних оцінювань загроз незаконного володіння та обігу вогнепальної зброї, вдосконалення співпраці між національними органами правопорядку та військовими з метою запобігання такому володінню й обігу; докладання зусиль для боротьби зі складними та корумпованими формами організованої злочинності, досягнення відповідності такої діяльності вимогам нормативно-правових актів ЄС (*acquis* ЄС); оновлення спеціального закону та внесення змін до інших законодавчих актів, що діють у сферах, дотичних або пов'язаних із протидією серйозній/організованій злочинності (боротьба з фінансовими злочинами та легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, боротьба з тероризмом, боротьба з незаконним обігом вогнепальної зброї та наркотичних засобів, боротьба з торгівлею людьми, боротьба з незаконною міграцією та контрабандою, кіберзлочинність; забезпечення ефективного захисту свідків); підготовка, ухвалення та впровадження нового закону про захист свідків, який відповідатиме міжнародним стандартам і положенням права ЄС (*acquis* ЄС).

Вирішення актуальної в умовах відсічі збройній агресії рф проблеми протидії нелегальному розповсюдженню вогнепальної зброї має бути закладено у Дорожній карті з протидії незаконному обігу зброї. Вона передбачатиме заходи із вилучення незаконної вогнепальної зброї у населення, формування культури володіння вогнепальною зброєю на легальних підставах. Серед іншого, такі заходи повинні включати: удосконалення правового регулювання обігу вогнепальної зброї, у т.ч. кримінальної відповідальності у цій сфері відповідно до права ЄС; посилення спроможності Координаційного центру з питань протидії незаконному обігу вогнепальної зброї; забезпечення доступу до Єдиного державного реєстру зброї для отримання та обміну необхідною інформацією.

Запобігання і припинення злочинів та інших незаконних дій з коштами міжнародної фінансової допомоги ЄС, а також із коштами або активами бюджетів ЄС пов'язано зі збільшенням аналітичного та правоохоронного потенціалу Бюро економічної безпеки України, забезпеченням гарантій незалежності та посиленням інституційної спроможності БЕБ. Здійснення таких заходів призведе до економічного зростання, зниження рівня корупційних проявів і тиску на бізнес. Із цією метою мають бути внесені зміни до законодавства, що визначає правові основи організації та діяльності цього державного органу, а також до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, відповідно, щодо встановлення кримінальної відповідальності

за вказані діяння та визначення компетенції БЕБ із проведення їх досудового розслідування.

Основні законодавчі та організаційні заходи щодо ефективної *протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів* мають бути приведені у відповідність до стандартів ЄС *acquis* та втілені у такому програмному документі як Стратегія державної наркополітики, розробленому на період до 2030 року.

Прогрес України у впровадженні антикорупційних заходів сприяє зміцненню довіри з боку ЄС та просуванню євроінтеграційних процесів. Окреслені орієнтири удосконалення українського законодавства та інституційної структури у **сфері боротьби з корупцією** (Рис. 17) ставлять перед державою значний обсяг задач.

З огляду на рекомендації ЄК, антикорупційне законодавство України потребує удосконалення за низкою сфер. Зокрема, **комплексний розвиток спроможності антикорупційної інфраструктури та відповідності її роботи міжнародним стандартам** пов'язаний із: формуванням засад державної антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія України) на 2026–2030 роки; ратифікацією Конвенції ОЕСР про боротьбу з хабарництвом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях та приєднанням до Робочої групи ОЕСР з боротьби з хабарництвом у міжнародних ділових операціях; внесенням змін до Регламенту Верховної Ради України щодо врахування результатів антикорупційної експертизи; удосконаленням положень Закону України «Про правотворчу діяльність» щодо планування правотворчої діяльності; внесенням змін до деяких законодавчих актів щодо: посилення інституційної спроможності Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; удосконалення інституту дисциплінарної відповідальності за порушення норм Закону України «Про запобігання корупції» та інструментів фінансового контролю, а також удосконалення механізмів запобігання корупції у приватній сфері.

Створення умов для економічно ефективного та корупційно невразливого управління арештованими активами передбачає: посилення інституційної спроможності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, та вдосконалення механізмів управління активами; внесення змін до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» щодо підвищення ефективності управління активами, посилення контрольних повноважень Громадської ради, закріплення підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників Національного агентства та підвищення ефективності діяльності у сфері виявлення, розшуку та управління активами.

Посилення захисту викривачів інформації потребує: уніфікації поняття «викривач», посилення безпеки викривачів поза кримінальним провадженням, удосконалення окремих антикорупційних механізмів у частині забезпечення

гарантій захисту прав військовослужбовців, які повідомили про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень.

Подальше обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя передбачає: комплексне оновлення законодавства про політичні партії в частині удосконалення механізмів створення, державної реєстрації, припинення діяльності політичних партій, звітування тощо; внесення змін до деяких законодавчих актів щодо декларування активів співробітників приватних офісів політичних топ-посадовців, включно з їхніми радниками та помічниками.

У сфері **безпеки та оборони** Україна продовжує вести політичний діалог у рамках зовнішньої політики, політики безпеки та оборони ЄС, відповідати заявам ЄС, брати участь у діях ЄС і застосовувати узгоджені санкції та обмежувальні заходи. Це свідчить про чіткий намір приєднатися до Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (далі – CFSP). Разом із тим пріоритетним залишається законодавче врегулювання таких питань (Рис. 18).

Комплексний розвиток політики національної безпеки і оборони пов'язаний із: розвитком стратегічних засад забезпечення національної безпеки і оборони; внесенням змін до деяких законодавчих актів щодо посилення інституційної спроможності сектору безпеки і оборони України; створенням умов для функціонування національної безпекової політики, зокрема: прискоренням реформування складових сектору безпеки і оборони, удосконаленням законодавства у сфері забезпечення національної безпеки та оборони, його подальшою гармонізацією із законодавством ЄС, інтегруванням України до спільної європейської системи безпеки та оборони; посиленням парламентського контролю за службами безпеки та розвідки.

Інтегроване управління кордонами потребує гармонізації вітчизняного законодавства із законодавством ЄС із метою досягнення необхідних стандартів у питаннях прикордонного контролю шляхом: запровадження національної системи автоматичного обміну між органами правопорядку інформацією з питань перетинання державного кордону з метою протидії тероризму та іншим кримінальним загрозам; удосконалення законодавства щодо здійснення прикордонного контролю стосовно іноземців та осіб без громадянства під час в'їзду в Україну, спрощення прикордонно-митних процедур, реалізації рекомендацій, наданих ЄС у проєкті «Підтримка ЄС у зміцненні інтегрованого управління кордонами в Україні» (EU4IBM), імплементації актів права ЄС (acquis ЄС).

Реформування вітчизняної системи охорони державної таємниці та службової інформації передбачає імплементаційні процедури, спрямовані на закріплення на законодавчому рівні встановлених політикою безпеки ЄС стандартів щодо застосування системи ступенів та грифів обмеження доступу до інформації, підвищення рівня захисту державної таємниці, приведення законодавства України в цій сфері у відповідність до нормативів безпеки ЄС.

Необхідним є запровадження **державного контролю за міжнародними передачами стратегічних товарів** із метою гармонізації з актами права ЄС.

Посилення кіберзахисту та забезпечення інформаційної безпеки потребує: законодавчого забезпечення розбудови й подальшого розвитку національної системи кібербезпеки; формування ефективного механізму протидії внутрішнім і зовнішнім кіберзагрозам; підвищення ефективності боротьби з дезінформацією.

Подальшого впровадження потребує і ***санкційна політика*** держави, зокрема шляхом законодавчого встановлення відповідальності за порушення спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), а також запровадження таких заходів по відношенню до держави-агресора, синхронізації українських секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) з обмежувальними заходами Європейського Союзу.

Перелік законопроектів, спрямованих на подальшу реалізацію рекомендацій ЄК у найближчій перспективі, наведено в Додатку 1.

3.1. Конституційне правосуддя та функціонування судової системи

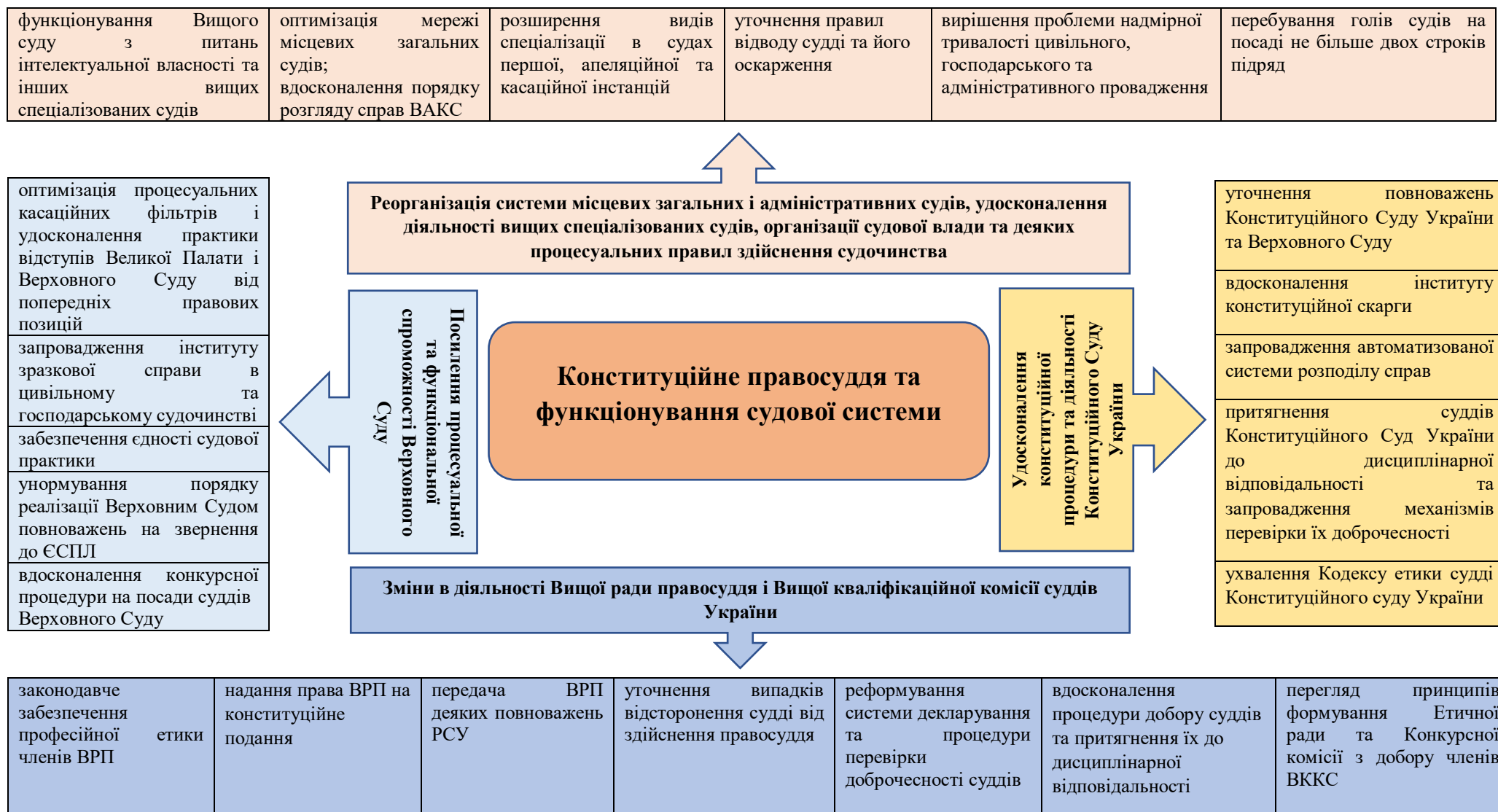

Рис. 14.

Рис. 15.

3.2. Забезпечення діяльності органів правопорядку

Рис. 16.

3.3. Боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів

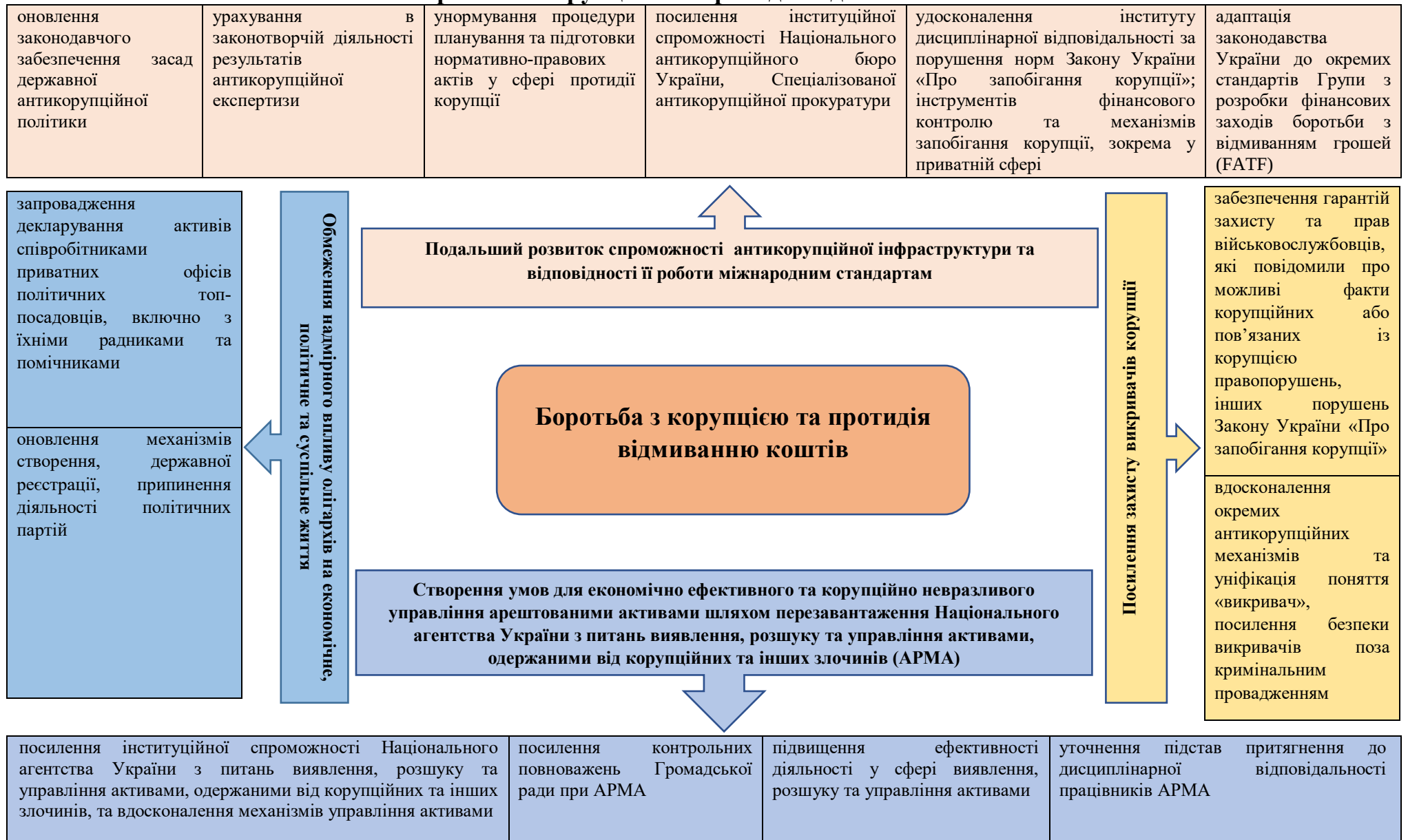

Рис. 17.

3.4. Політика безпеки та оборони

Рис. 18.

Висновки.

Імплементація до національного законодавства європейських норм у сферах функціонування судової системи, забезпечення діяльності органів правопорядку, боротьби з корупцією та політики безпеки й оборони є викликом і важливим завданням для України, оскільки практика європейської інтеграції в умовах широкомасштабної війни оцінюється як безпрецедентна в історії Євросоюзу.

Законодавче забезпечення виконання рекомендацій ЄК стає підґрунтям, точкою відліку реалізації поставленого завдання в тій чи іншій сфері, що вказує на значущість ролі парламенту в цьому процесі. Український законодавчий трек супроводжується симбіозом євроінтеграційних змін та викликів воєнного часу.

Реформування судової, правоохоронної та безпекової сфер є не лише відповіддю на вимоги європейського законодавства, а й квінтесенцією потреб українського суспільства у підвищенні інституційної спроможності всіх органів державної влади, їх ефективній взаємодії, створенні механізмів протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам, боротьбі з корупцією, посиленні демократичного цивільного контролю.

Підготовлений Путівник ілюструє позитивну динаміку євроінтеграційного треку України та окреслює мейнстрімінг законодавчого забезпечення у контексті реалізації рекомендацій ЄК за напрямками переговорних розділів 23, 24, 31, пов'язаними з гарантуванням правопорядку в Україні.

**Перелік законопроектів, спрямованих на подальшу реалізацію
рекомендацій ЄК**

№ з/п	Напрями (сфери) рекомендацій ЄК / завдання, що потребує вирішення / законопроекти
I	Конституційне правосуддя та функціонування судової системи
1.	Удосконалення конституційної процедури та діяльності Конституційного Суду України
1)	«Про конституційну процедуру» (реєстр. № 4533 від 21.12.2020)
2)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо розмежування повноважень Конституційного Суду України та Верховного Суду
3)	Про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» та деяких інших законодавчих актів щодо вдосконалення інституту конституційної скарги
4)	Про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо запровадження автоматизованої системи розподілу справ
5)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо притягнення судді Конституційного Суду України до дисциплінарної відповідальності та запровадження механізмів перевірок їх доброчесності
6)	Про ухвалення Кодексу етики судді Конституційного Суду України
2.	Посилення процесуальної та функціональної спроможності Верховного Суду
1)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо оптимізації процесуальних касаційних фільтрів і удосконалення практики відступів Великої Палати і Верховного Суду від попередніх правових позицій
2)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запровадження інституту зразкової справи в цивільному та господарському судочинстві
3)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запровадження процесуальних механізмів для забезпечення єдності судової практики у справах, які не підлягають касаційному оскарженню
4)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо унормування порядку реалізації Верховним Судом повноважень на звернення до Європейського суду з прав людини відповідно до Протоколу № 16 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод щодо надання консультативних висновків з принципових питань, які стосуються тлумачення або застосування прав і свобод, визначених цією Конвенцією, протоколами до неї
5)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вдосконалення конкурсної процедури на посади суддів Верховного Суду
3.	Реорганізація системи місцевих загальних і адміністративних судів, удосконалення діяльності вищих спеціалізованих судів, організації судової влади та деяких процесуальних правил здійснення судочинства

1)	«Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності» (реєстр. № 6487 від 29.12.2021)
2)	«Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду справ Вищим антикорупційним судом» (реєстр. № 10338 від 13.12.2023)
3)	Про початок роботи Спеціалізованого окружного адміністративного суду та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду
4)	Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо розширення видів спеціалізації в судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій
5)	Про внесення змін до процесуального законодавства щодо прийняття рішення про відвід судді та його оскарження
6)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вирішення проблеми надмірної тривалості цивільного, господарського та адміністративного провадження
7)	Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо перебування голів судів на посаді не більше двох термінів підряд
8)	Про оптимізацію мережі місцевих загальних судів
4.	<i>Зміни в діяльності Вищої ради правосуддя і Вищої кваліфікаційної комісії суддів України</i>
1)	Про ухвалення Кодексу етики членів Вищої ради правосуддя
2)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо надання права Вищій раді правосуддя на пряме конституційне подання до Конституційного Суду України
3)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо передачі Вищій раді правосуддя деяких повноважень Ради суддів України
4)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо уточнення випадків відсторонення судді від здійснення правосуддя (під час утримання судді під вартою чи арештом);
5)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо порядку розгляду скарг Вищою радою правосуддя стосовно судді, який подав заяву про звільнення у відставку
6)	Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та інших законів щодо зміцнення системи декларування та удосконалення процедури перевірки доброчесності суддів
7)	Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо перегляду принципу формування Етичної ради та Конкурсної комісії з добору членів ВККС
8)	«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо фінансового забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України» (реєстр. № 11254 від 13.05.2024)

9)	Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законодавчих актів щодо вдосконалення процедури добору суддів та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності
5.	<i>Перегляд повноважень Державної судової адміністрації України та реорганізація Національної школи суддів України</i>
1)	Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо реформування Державної судової адміністрації України та її територіальних управлінь
2)	Про внесення змін у Закон України «Про судоустрій і статус суддів» щодо реформування Національної школи суддів і обов'язковості подання електронних щорічних декларацій працівниками Національної школи суддів
6.	<i>Цифровізація судової влади</i>
1)	Про внесення змін у процесуальне законодавство для подальшої цифровізації системи правосуддя та вдосконалення розподілу справ між суддями в рамках оновленої ЄСІКС
2)	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо цифровізації судочинства та удосконалення наказного провадження у цивільному судочинстві» (реєстр. № 9090 від 10.03.2023)
3)	«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо цифровізації судочинства» (реєстр. № 9091 від 10.03.2023)
4)	«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та інших Законів щодо дистанційного проведення з'їзду суддів України з кадрових питань» (реєстр. № 5231 від 12.03.2021; реєстр. № 5231-1 від 30.03.2021)
7.	<i>Посилення інституційних спроможностей органів прокуратури</i>
1)	Про визначення (удосконалення) основних критеріїв оцінки ефективності та якості роботи органів прокуратури, а також системи їх оцінювання
2)	Про внесення змін до законодавства України щодо впровадження інституту доброчесності для перевірки працівників прокуратури, визначення критеріїв доброчесності та єдиного (однакового) механізму її перевірки
3)	Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» та інших законодавчих актів щодо посилення інституційної спроможності, незалежності та ефективності Ради прокурорів України
4)	Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» та інших законодавчих актів щодо забезпечення прозорості призначення прокурорів на керівні (адміністративні) посади, удосконалення притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності та посилення інституційної спроможності Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів
5)	Про внесення змін до процесуального законодавства щодо запровадження системи автоматизованого розподілу справ між прокурорами на основі суворих і об'єктивних критеріїв та дієвим механізмом оскарження рішень

	про відвід прокурора та забезпечення можливості оскарження рішень про зміну прокурора відповідно до Рекомендації XXVIII Четвертого раунду оцінювання GRECO
6)	«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо врегулювання порядку інформування прокурорів про виявлення активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні» (реєстр. № 11473 від 12.08.2024)
8.	<i>Реформування адвокатури</i>
1)	«Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо посилення гарантій адвокатської діяльності» (реєстр. № 7056 від 16.02.2022)
2)	«Про внесення змін до статті 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо уточнення підстав несумісності з діяльністю адвоката» (реєстр. № 11014 від 15.02.2024)
3)	«Про внесення змін Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення гарантій адвокатської діяльності» (реєстр. № 11279 від 21.05.2024)
4)	«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення дотримання гарантій адвокатської діяльності» (реєстр. № 12320 від 16.12.2024)
5)	Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення адвокатського самоврядування та доступу до професії адвоката
9.	<i>Оптимізація виконання судових рішень</i>
1)	«Про примусове виконання рішень» (реєстр. № 5660 від 14.06.2021)
2)	«Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження» (реєстр. № 9363 від 07.06.2023)
3)	«Про внесення змін до статті 111 Кримінально-виконавчого кодексу України у зв'язку з Рішенням Конституційного Суду України від 20 грудня 2023 року № 11-р(П)/2023» (реєстр. № 12127 від 16.10.2024)
4)	«Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення ефективності управління державним майном, вдосконалення процедур захисту прав кредиторів, механізму реалізації арештованого майна та наближення правових стандартів в Україні до європейських стандартів» (реєстр. № 11139 від 01.04.2024)
5)	Про внесення змін до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (нова редакція)
П	<i>Забезпечення діяльності органів правопорядку</i>
1.	<i>Удосконалення організації та діяльності органів правопорядку України відповідно до норм права Європейського Союзу, уніфікація засад функціонування, посилення інституційної спроможності цих органів як частини сектору безпеки і оборони України</i>

1)	Про запровадження системи стратегічного планування та концептуального забезпечення у сфері державної кримінальної політики
2)	Про органи правопорядку України
3)	Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення інституту підслідності (чітке розмежування підслідності органів досудового розслідування: БЕБ, СБУ, НАБУ)
2.	<i>Встановлення ефективних механізмів забезпечення доброчесності та підзвітності співробітників Національної поліції України та інших органів правопорядку</i>
1)	«Про внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» щодо підвищення ефективності службової діяльності поліції» (реєстр. № 12159 від 28.10.2024)
2)	Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» щодо вдосконалення порядку проведення службових розслідувань та забезпечення незалежності дисциплінарних комісій
3)	Про зовнішній незалежний орган, відповідальний за дисциплінарні процедури та розгляд скарг на втручання в діяльність працівників органів правопорядку
4)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення (удосконалення) основних критеріїв оцінки ефективності та якості роботи органів правопорядку і системи їх оцінювання
5)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо впровадження інституту доброчесності для перевірки органів правопорядку
3.	<i>Удосконалення міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях між Україною і державами ЄС</i>
1)	Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України з метою імплементації процедури європейського ордеру на арешт (з метою виконання Рамкового Рішення Ради 2002/584/JHA від 13.06.2002)
2)	Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва з метою приведення законодавства з питань міжнародної правової допомоги та екстрадиції у відповідність до стандартів FATF
3)	Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запобігання та врегулювання з іншими державами конфлікту юрисдикції (підслідності та підсудності) у кримінальному провадженні з метою виконання Рамкового Рішення Ради 2009/948/JHA від 30.11.2009
4.	<i>Забезпечення реалізації європейських стандартів щодо запобігання та протидії організованим/транснаціональній злочинності, використання з цією метою біометричних даних та іншої інформації про особу</i>

1)	Про засади державної політики щодо протидії організованим злочинності як складової забезпечення національної безпеки України в умовах правового режиму воєнного стану
2)	«Про внесення змін до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» щодо утворення Міжвідомчої координаційної комісії у сфері боротьби з організованою злочинністю (Національного координатора)» (реєстр. № 11532 від 28.08.2024)
3)	Про внесення змін до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» щодо вдосконалення системи державних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю
4)	Про обробку попередніх даних реєстрації особи
5)	Про державну реєстрацію біометричної інформації людини
6)	Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення системи застосування кримінально-правових засобів до юридичної особи за вчинені кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотиків, торгівлі людьми
5.	<i>Посилення інституційної спроможності та правоохоронного потенціалу БЕБ у боротьбі з незаконними діями, зокрема й з коштами міжнародної фінансової допомоги ЄС</i>
1)	«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України» (реєстр. № 10440 від 29.01.2024)
2)	Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо встановлення відповідальності за незаконні дії з коштами або активами бюджетів Європейського Союзу
3)	Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо визначення компетенції Бюро економічної безпеки України з протидії правопорушенням та іншим незаконним діям з коштами міжнародної фінансової допомоги ЄС
4)	Про ратифікацію Міжнародної Конвенції про боротьбу з підробкою валюти, підписаної у Женеві 20 квітня 1929 року
5)	Про створення Єдиного реєстру рахунків фізичних і юридичних осіб, спрямованого на приведення національного законодавства у відповідність із Директивами ЄС 2015/849 та 2019/1153
6.	<i>Протидія нелегальному обігу вогнепальної зброї, ефективне правове регулювання порядку володіння, розпорядження та використання цивільної вогнепальної зброї</i>
1)	«Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708 від 25.06.2021)
2)	«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України для реалізації

	положень Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5709 від 25.06.2021)
7.	Модернізація законодавства щодо діяльності органів правопорядку із забезпечення безпеки свідків та інших учасників кримінального провадження, створення ефективної системи їхнього захисту
1)	«Про внесення змін до статті 214 Кримінального процесуального кодексу України та деяких законів України щодо удосконалення процедури забезпечення заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (реєстр. № 9655 від 28.08.2023)
III	Боротьба з корупцією та протидія відмиванню коштів
1.	Подальший розвиток спроможності антикорупційної інфраструктури та забезпечення відповідності її роботи міжнародним стандартам
1)	Про засади державної антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія України) на 2026–2030 роки
2)	Про ратифікацію Конвенції ОЕСР про боротьбу з хабарництвом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях та приєднання до Робочої групи ОЕСР з боротьби з хабарництвом у міжнародних ділових операціях
3)	Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо врахування результатів антикорупційної експертизи
4)	Про внесення змін до Закону України «Про правотворчу діяльність» щодо планування правотворчої діяльності
5)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо посилення інституційної спроможності Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури
6)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення інституту дисциплінарної відповідальності за порушення норм Закону України «Про запобігання корупції»
7)	Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо удосконалення інструментів фінансового контролю
8)	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізмів запобігання корупції, зокрема у приватній сфері» (реєстр. № 9505 від 17.07.2023)
9)	«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізмів запобігання корупції, зокрема у приватній сфері» (реєстр. № 9457 від 04.07.2023)
10)	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо адаптації законодавства України до окремих стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)» (реєстр. № 10072 від 19.09.2023)

2.	Створення умов для економічно ефективного та корупційно невразливого управління арештованими активами шляхом перезавантаження Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА)
1)	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення інституційної спроможності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, та вдосконалення механізмів управління активами» (реєстр. № 12374-д від 10.02.2025)
2)	«Про внесення змін до статті 21 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» щодо підвищення ефективності управління активами» (реєстр. № 11009 від 12.02.2024)
3)	«Про внесення змін до статті 12 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» щодо посилення контрольних повноважень Громадської ради» (реєстр. № 11397 від 08.07.2024)
4)	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності діяльності у сфері виявлення, розшуку та управління активами» (реєстр. № 10069 від 18.09.2023)
5)	«Про внесення змін до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» щодо підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників Національного агентства» (реєстр. № 10451 від 31.01.2024)
3.	Посилення захисту викривачів корупції
1)	«Про внесення змін до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України щодо забезпечення гарантій захисту та прав військовослужбовців, які повідомили про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» (реєстр. № 12040 від 17.09.2024)
2)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вдосконалення окремих антикорупційних механізмів та уніфікації поняття «викривач», посилення безпеки викривачів поза кримінальним провадженням
4.	Обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя
1)	Про політичні партії щодо оновлення механізмів створення, державної реєстрації, припинення діяльності політичних партій, звітування тощо
2)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо декларування активів на співробітників приватних офісів політичних топ-посадовців, включно з їхніми радниками та помічниками

IV	Політика безпеки та оборони
1.	<i>Подальший розвиток спроможностей держави у сфері забезпечення національної безпеки</i>
1)	Про реформу СБУ (щодо упровадження комплексу заходів, спрямованих на розвиток СБУ як державного органу спеціального призначення з правоохоронними функціями, що забезпечує державну безпеку України, посилення її спроможностей у сфері контррозвідувальної діяльності, інформаційної безпеки та кіберзахисту, боротьби з тероризмом та охорони державної таємниці); «Про внесення змін до Закону України «Про Службу безпеки України» щодо удосконалення організаційно-правових засад діяльності Служби безпеки України» (реєстр. № 3196-д від 26.10.2020)
2)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо посилення парламентського контролю за службами безпеки та розвідки
3)	Про кримінальну розвідку
4)	«Про захист класифікованої інформації» (реєстр № 8394 від 27.01.2023)
5)	«Про внесення змін до Закону України «Про державну таємницю» щодо удосконалення заходів з охорони державної таємниці» (реєстр. № 11395 від 04.07.2024); Про внесення змін до законодавства України щодо посилення інституційної спроможності системи охорони державної таємниці
6)	«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про державний кордон України» (реєстр. № 12248 від 26.11.2024)
7)	Про державний контроль за міжнародними передачами стратегічних товарів
8)	Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення міжвідомчої співпраці у сфері боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму, розповсюдження зброї масового знищення
9)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення функціонування єдиної системи отримання, захисту та обміну інформацією про пасажирів з метою покращення прикордонного контролю, боротьби з незаконною міграцією, виявлення потенційних загроз національній безпеці, зокрема створення в Україні системи обробки попередніх даних реєстрації особи (PNR/API)
10)	Про обробку попередніх даних реєстрації особи для забезпечення ефективності протидії транснаціональній злочинності з урахуванням мети поступової адаптації законодавства України до права (acquis) ЄС
11)	«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, інших законодавчих актів України щодо врегулювання питань протидії розвідувально-підбивної діяльності спеціальних служб іноземних держав» (реєстр. № 11228-1 від 10.05.2024)
12)	Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення пропаганди тероризму, його публічного виправдовування, публічних

	закликів до вчинення терористичного акту, розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів з такими закликами чи пропагандою, а також пропаганди ідеології тероризму, виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів, в тому числі вчинені з використанням засобів масової інформації та встановлення відповідальності за вказані діяння відповідно до Директиви (ЄС) 2017/541
13)	Про внесення змін до законодавства України щодо забезпечення стійкості критичної інфраструктури України та імплементації положень Директиви (EU) 2022/2557
2.	Удосконалення законодавчого забезпечення санкційної політики
1)	«Про внесення змін до Закону України «Про санкції» щодо заборони використання програмних продуктів та доступу до електронних інформаційних ресурсів» (реєстр. № 11492 від 19.08.2024)
2)	«Про внесення змін до Кримінального кодексу України і Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про санкції» щодо встановлення відповідальності за порушення спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» (реєстр. № 12406 від 14.01.2025)
3.	Посилення кіберзахисту та забезпечення інформаційної безпеки
1)	«Про внесення змін до деяких законів України щодо невідкладних заходів посилення спроможностей із кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури» (реєстр. № 8087 від 29.09.2022)
2)	«Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення процедур нагляду за кібербезпекою та запровадженням європейських схем сертифікації кібербезпеки» (реєстр. № 12207 від 14.11.2024)
3)	«Про внесення змін до Закону України «Про критичну інфраструктуру» щодо імплементації положень Директиви (ЄС) 2022/2557 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2022 року про стійкість критично важливих об'єктів і скасування Директиви Ради 2008/114/ЄС» (реєстр. № 12208 від 14.11.2024)
4)	«Про Кіберсили Збройних Сил України» (реєстр. № 12349 від 19.12.2024)
5)	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо посилення відповідальності власників та/або керівників підприємств, установ та організацій, віднесених до об'єктів критичної інфраструктури, за неналежне забезпечення кіберзахисту комунікаційних і технологічних систем об'єктів критичної інфраструктури та незабезпечення невідкладного інформування урядової команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA, уповноваженого підрозділу у сфері інформаційної безпеки СБУ та Національної поліції про інциденти у сфері кібербезпеки
6)	Про ратифікацію Протоколу про внесення змін до Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027)

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*